

(2) 100

SLNO. 851

748

శ్రీ

గంగ.

సెట్టి లక్ష్మీనరసింహము,

విశాఖపట్టణము.

32

గ్లం 851
గ్లం నం 7465

బీ. రామయ్య అండు కో.,

విశాఖపట్టణము.

1915.

శ్రీ విక్రమ దేవవర్మ విరచితములు.

శ్రీనివాసకళ్యాణనాటకము	0- 8- 0
మానవతీచరిత్రనాటకము, కాలికోబైండు	0- 8- 0
డిటో సాధారణప్రతి ...	0- 6- 0

మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి విరచితములు.

పారిజాతాపహరణనాటకము	0- 8- 0
బిల్వదీయనాటకము	0- 8- 0
కన్యకాంబికావిజయనాటకము ...	0- 8- 0
మానవవిధి, తెలుగుసంభాషవందనము...	0- 4- 0
కథారత్నాకరము	0- 8- 0

ఇచ్ఛాపురపు యజ్ఞనారాయణవిరచితములు.

రసపుత్రవిజయము [చరిత్రనాటకము]	0- 8- 0
చిత్రకథలు	0- 6- 0

బులుసు పాపయ్యశాస్త్రి విరచితములు.

పద్మరత్నశాండాగారము	0- 6- 0
తెలుగువ్యాకరణము	0- 6- 0
అజ్ఞాతపానము [4 తరగతికి పఠనీయగ్రంథము]	0- 4- 0
హిల్లలకొలుకు పద్యములు	0- 0- 9
భాస్కరవిరాసము [నవల, మనోహరము]	0- 2- 0
భామినీవిరాసము	0- 4- 0
కర్మఫలము	0- 0- 6
వసంతయామినీస్వప్నము [నాటకము]...	0- 8- 0

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహవిరచితములు.

పారిజాతాపహరణము [నాటకము] ...	0- 8- 0
గణాపాఖ్యానము [నాటకము] ...	0- 8- 0
శౌందర్యతిలక [రెండుభాగములు] ...	1- 0- 0

గంగ .

సెట్టి లక్ష్మీనరసింహము,

విశాఖపట్టణము.

సి. నామయ్య అండ్ సోన్స్,

విశాఖపట్టణము.

1915.

ప్రతి

‘జేన సోక నోరు తీయక యగునట్లు’ చదివియు
చదువనితోడనే మనస్సును రంజింప జేయునదే కవి
త్వము. అపూర్వమైన సంధులతోను దీర్ఘ సమాసము
లతోను చదువులకే కష్టముగా నుండునట్టియు, శ
బ్దార్థాలంకారములచేత బోధపరుచుకొన కష్టతరమ
గునట్టియు వ్రాతలు నిశ్చయముగా ‘మూగ చెవిటివా
రి ముచ్చటలే! శబ్దచిత్రములకొరకును, అద్భుతక
ల్పనలకొరకును గింజుకొనుచు వానిమీదనే దృష్టి
యంతయు పెట్టి గ్రంథకర్త రసపోషణమేమి చేయగ
లగు? చేయగలడే. పో, పదములు కూడబలుకుకొ
నుటకును కల్పనలు బోధపరచుకొనుటకును గింజుకొ
నుచు దృష్టియంతయు వానిమీదనే పెట్టి పాఠకుడు
రసగ్రహణమేమాత్రము చేయగలడు? నలుగురు
చదివి యానందించునదే గ్రంథము; నలుగురి నా
నందింప జేయునదే పాండిత్యము.

సామాన్యులకు బోధపడునట్లు వ్రాయుట పాండి
త్యలోపమని మన కవు లాలోచించుటచేతనే వారి
గ్రంథములకు తగిన వ్యాప్తి లేదు: సామాన్యులకు
సామాన్యలే గ్రంథములు వ్రాయ వలసి వచ్చినది.

అట్టి గ్రంథములయందే నిజమైనచకవిత్యమున్నది; ఆ విచదువుచున్నప్పుడే మనస్సులయందు నిజమైన రసముత్పన్నమగుచున్నది.

అట్టి గ్రంథములలో ముఖ్యమైనది గంగావివాహము. విశాఖపట్టణము జిల్లా దేవులపల్లి తాలూకా మరువాడ గ్రామములోని పసగాని సన్యాసి యను పద్మసాలి ఆ గ్రంథమును పాఠింపజేసిన యాయన. వెనుకటి సలసంవత్సరము, అనగా రమారమి 60 ఏండ్లక్రింద, 'హరిహరీ నారాయణా' అను పుస్తకము పాటగా పాఠింపెను.

ఆ పాట సీసపద్యమునకు దగ్గరగా నుండును. కథలో ముఖ్యముగా రసవంతమయినభాగము మాత్రమే తీసికొని నేనిప్పుడు సీసపద్యముగా దానిని మార్చితిని. అందుకొరకు కావలసినమార్పులును ఇంక మరికొన్ని మార్పులును ఉన్నవి. రెండు పుస్తకములును ఎదుట పెట్టుకొని చూచిన భోధపడును.

ఈ గ్రంథమందు సాగసులన్నవి ఉన్నట్లుగానే చదువరులకు తోచినయెడల అవన్నియు మొదటి గ్రంథకర్తగానే భావించురు గాక!

విశాఖపట్టణము, }
15 ఏప్రిల్ 1915. } సెట్టి లక్ష్మీనరసింహము.

శ్రీ.
గంగ.

సీ స నూ లి క.

శ్రీ పరమేశ్వరు చిద్విలాసముచేత
పుట్టినిల్చి నశించు భువనతతులు.

కల్పాంతమందు లోకములు పద్మాలుగు
అణగి ఉండుట చూచి ఆదిగంగ
తనకడ్డు లేదని తరలి ఉప్పొంగుచు
నిండి పారెను లోకనిచయములను;
పర్వతఁబులును భూభాగమంతయు కప్పి
చదలు ముట్టెను గంగ జలదరించి;
తన సాటి ఎవ్వరున్ ధరణితో లేరని
ఉప్పొంగె ఆ గంగ ఉప్పరమున;
వాస పడినయట్టి నడువన తుంపురుల్
పడె వెండి కొండపై బహువిధముల:

“ఇది ఏమి వింటి?” తని ఈశ్వరుండటు లేచి
నిలిచి గంగను చూచి తలను ఊచి,
గంగపై కోపించి గరళకంఠుడు పల్కె:

“గర్వంబు కూడదే గంగ, నీకు;
నీ సరీయైన కన్నయలెల లేరని
పొంగి మిన్నందెదు బుద్ధి మాలి;
పావనంబగు విష్ణుపదముల జన్మించి
గర్వమొందుట నీకు గంగ, తగునె?
నీచు కంపులకెల్ల నిలయమై ఉన్నట్టి
జాలరి కులమందు జన్మమొందు:
జాలరి కన్నెవై జన్మింప పో,” మృంచు
శర్వాణినాథుండు శాపమిచ్చె.
శర్వాణినాయకు శాపంబుకొడబడి

గడగడ వడకె గంగాభవాని:
గడగడ వడకుచు కన్నీరు పెట్టుచు
హరుని శాపము తప్పదనుచు తలచి,
కరయుగంబును మోడ్చి హరుని కన్గొని ఏడ్చి,
“నిటలాక్ష, శంకరా, ఇటులు తగునె?
నేరమేమియు లేక నిష్కారణంబుగా
హీనజన్మంబు నన్నెత్తుమంటి:
విర్ణిమిత్రంబుగా నీచజన్మమున ననన్
పుట్టుమనంగ నోరెటులాడె?”

అనుచు గద్గదకంఠియయి రోదనము చేయ
 సదయహృదయఁడౌచు శంభుడనియె:
 “పరమపావనిని శ్రీహరి కొమార్తన’టంచు
 గంగ, గర్వంబున పొంగి పడితి;
 ఆడుధానికి ఇంత అతిశయ’మేలని
 కోపించి నీకు నే శాప’మిడితి; 20
 శాప’మిచ్చిన రీతి జరుగక మానదు,
 మగువరో, అయినను వగవ వలదు;
 నీచజన్మంబని నీవు చింతింపకు,
 పిమ్మట నిన్ను నే పెండ్లి అగుదు:
 పరిణయంబయి నిన్ను శిరమందు నిల్పెద,
 గౌరిని నిను ఒక్క గతినె ఉంతు,
 నమ్ము, నమ్ము,’ మటంచు నాగకంకణధారి
 అభయహస్తంబిచ్చి ఆదరించె.

ప్రకాశమున’ నుండె అధికసంపన్నుండు
 ఏలూరిపురమందు జాలరీడు,
 హరపాదభక్తుండు అతినీతియుక్తుండు
 జాలరికులజుండు శంఖుదేవు’-;
 డాతని కులదేవి ఆమృతరసపు బావి
 చక్కదనపు దీవి చక్రదేవి;

జాలరి వీధుల సంచరించె:

“నా వంటి ఎరుకతో లే వంక లే,” రని

జాలరి వీధుల సంచరించె.

50

తోరంపు బంగారు తూగుటయ్యాలలో

బాగుగా గంగమ్మ ఊగుచుండి

“ఎరుకెరుకో!” అన్న ఎరుకతో మాటలు

విని దాదిచే పిలిపించి, అపుడు

కూర్చుండగా వెట్టుకొని అదరము చూపి

ఎరుకతో గంగ ఇట్లు పలికె:

“ఔన ఓ ఎరుకలసాని, నేనిపుడొక

తలపు చేసితి, దాని తప్పకుండ

సరి దాకునట్లుగా ఎరిగించినట్టిచో

ఏమి నీవడిగిన ఇచ్చుదాన,”

అని గంగ పలుకంగ అనె ఎరుకలసాని:

“ఎరుకతోలెందరో ఇలను కలరు;

నాతోడ సరిగ్ పద్నాలు లోకములందు

ఎరుకను చెప్ప లేరెవ్వరైన:

నా ఎరుకనె కదా నాగకంకణధారి

ప్రీతితో గారిని పెండి అగుట?

కై లాసగించున్న గారిదేవికి ఎరు-

కను తెలిపెడి ఎరుకతను నేను,

వైకుంఠమున ఉన్న వరలక్ష్మికిని ఎరు-

కను తెలిపెడి ఎరుకతను నేను,

60

బ్రహ్మపట్టణమున భారతికిని ఎరు-

కను తెలిపెడి ఎరుకతను నేను,

తెలియంగ ముక్కోటి దేవతలకు ఎరు-

కను తెలిపెడి ఎరుకతను నేను:

ఎరుకను తెలిపెడి ఎరుకతనే కాను

దివమందు విహించు దివ్యసతిని;

ఎల్ల వారలును నా ఎరుక లేకుండంగ

తెలియ'రేదియు తేటతెల్లముగను

బంగారు చేటలోపల పోసి వేగ'మే

తే'వమ్మ ముత్యాలు దివ్యమణులు,

వెలది, నీ కోర్కెలు వివరించి చెప్పెద

తే'వమ్మ ముత్యాలు దివ్యమణులు,"

అని ఇట్లు పలుకంగ, ఆ గంగమాంబిక

తెప్పించె ముత్యాలు దివ్యమణులు.

బంగారు చేటలోపల పోసి ముత్యాలు

తన చేతితో పట్టుకొనుచు గంగ

ఫాలమునను చేర్చి పార్శ్వతీనాథుండు

తన పతి కాగను తలచీ మ్రోక్కె.

చేతిలో ముత్యాలు చేటలోపల పోసి

ముదముతో ఎరుకత ముందు నిలువ,

70

మాయల ఎరుకత మగున మొగ్గ గ్రహించి

దేవుల నెల్ల పార్థివ సాగె:

“స్వామి, శ్రియఃపతీ, శంఖచక్రధరుండ,

అఖలాండకోటిబ్రహ్మాండనాథ!

కాశివిశ్వేశ్వరా, గజచర్మధారుడా!

కోరికల్ తీర్చెడి ధైర్యుండ!

ఓ అమ్మ, ఇల్లాల, ఓ సరస్వతి దేవి!

నాకు తోడుగ రమ్మ, నీకు మొగ్గు!

జిహ్వా పాయక నిల్వూ శ్రీకాళికాశక్తి!

విఘ్నముల్ తొలగించు విఘ్ననాథ!”

అని ఇట్లు వేల్పులనందర కొనియాడి

శ్రీగంగమాంబిక చేయి పట్టి,

ఇంతి సంతోషింప ఎరుకత పలికె:” ఓ

ఘనగుణనికురంబ, గంగమాంబ,

భాగ్యంబు కల చేయి, పలు ప్రతిష్ఠల చేయి,

చెలువ సంతానంపు చేయి నీది;

ఒక్క కోరిక చేసి ఉన్నావేనా తల్లి,

కాయొ పండో అంచు కలవరింతు;

కాయ కాదే పండు, కల్ల కాదె నిజమ్ము,

కొలది లోపలేనె చేకూరునమ్ము,

మగవేల్పు నీకింక మగడు కా గలడు,

గొర్రేయే సవతి కా గలదు నీకు;

గరిజ'నెప్పుడు కిందు పరచెదవే నీవు,
 కరకంఠ శిర'మెక్క గలవె తల్లి!
 నిక్కంబు ముక్కంటి నిను చూడ వచ్చును,
 సచ్చివ వెనుకను వదలడు నిను;
 పెండ్లి ఆడక మరి వెదలి పోడు శిశువు,
 నా మాట నిజముగా నమ్మ'నవచ్చు,
 కల్ల'లాడను నేను గిరళకంఠుని సాక్షి,
 బొంకు కా'దిదిగొ నా బుట్ట తోడు,'
 అని ఎరుకత పల్కు ఆనందమున గంగ
 బహుమతు'లిచ్చెను బహుళముగను;
 చెలువ దగ్గర వశాని సెల'వొంది ఎరుకత
 రూపు మారిచి చనె రుద్రు' చూడ.

బ్రహ్మదు'లిరువంక ప'స్తొతించుచు నిల్వ,
 ప్రమథకోటులు చుట్టు బలసికొల్వ,
 పరమర్షి వర్గముల్ ప్రార్థనల్ సలుపంగ,
 వామభాగమున పార్వతి చెలంగ,
 కైలాసమున'నున్న గౌరీశు పొడగాంచి
 శరణార్థి అయి మునివరుడు పలికె: 90
 "పాహి విశ్వేశ్వరా, భవరోగసంహార,
 నిను పోలు వేలుపు నీవె సుమ్ము!

నిఖిలలోకములందు నీ'వెరుగని'దేది?

వింటివే, ఒక వింత కంటి నేను:

ఏలూరి పురములో జాలరి వీధిలో

కంటిని చక్క-ని కన్నెమిన్న:

ఇంపు సొంపుల బాల, ఎన్నంగ కడు గోల,

అతిపుణ్యశీల, దయావిశాల;

తగును నీ'కాచెలి తగుదు'వీ'వా'మెకు,

కొమ్మ'నే'ట్లయిన కైకొమ్ము దేవ,'

అని నారదుడు పల్కు ఆలించి మోహించి

కనుసైగ కావించె కామహరుడు;

కనుసైగ కావింప కని ఒక'రొక్కరు

సభలోని వా'రెల్ల చనిరి పైకి.

అపుడు బ్రహ్మాదుల'నందర వీడ్కొల్పి

కలకంఠి గారికి తెలియకుండ,

కైలాసమున ఉన్న ఘను'లెవ్వ'ను కూడ

తాను వెళ్ళిన బాడ కానకుండ

కైలాసముననుండి గంగానివాస'మా

ఏలూరి పురమున'కేగె హరుడు.

100

క'లియుగస్వర్గ'మై కనుపట్టు ఏలూరు

వెళ్ళి జాలరి వారి వీధి వెదకె;

'వెదకియు జాలరి వీధి కానగ లేక
 నిటలాక్షు'డ చటి కోనేటి'కరిగి,
 నీలాటి శేవున నిలిచి ఆ చోటికి
 నీటి'కై వచ్చుకన్నెలను చూచి:
 "ఓ భానులార, ఈ ఊరిలోపల ఉన్న
 జాలరి వీధి ఎచ్చట?" అనంగ
 విని కాంత'లందరు విశ్వేశు పొడగాంచి
 వినిపించిరతనికి వీధు'లెల్ల:
 "ప్రతి చెట్టున్నది బ్రాహ్మణుల్ కల వీధి,
 చందనం'బున్నది క్షత్రియులది,
 కొబ్బరి చెట్లది కోమట్లు కల వీధి
 జాజి చెట్లది శూద్రజాతి వీధి,
 తులసి చెట్టున్నది దొడ్డ వైష్ణవవీధి,
 బిల్వ ఉన్నది శైవవీధి, మరియు
 సంపంగ ఉన్నది సాని వారల వీధి,
 జమ్మి చెట్టున్నది జాలరులది,"
 అని ఇట్లు వేర్వేర అన్ని వీధుల గుర్తు
 విన్నవించిరి స్త్రీలు విశ్వపతికి;
 విని వామదేవుండు ఘనమోదమును పొందె.
 అంతలో సూర్యు'డస్తాది'కరిగె:
 పక్షులు తమ తమ వృక్షంబులకు చేరె,
 సుజ చీకటి క్రి'మ్మె జగము నిండ,

ముఖాంతె తామరల్, వికసించె కలువలు,
 వినువీధి తారకల్ వెలుగ సాగె,
 జగము తేట పడంగ చంద్రోదయంబయ్యె,
 పండు రేయెండలు నిండె మింట.

అపుడు శంభుడు తన ఆకారమును మార్చి
 క్రొత్తగా జంగమ రూపు తాల్చె:
 కడు వృద్ధవేషంబు, మెడను రుద్రాక్షలు,
 పులి తోలునున్, కమండలువు, మరియు
 కురుచ కెంజడలును, కుచ్చుల బొంతయు,
 భసితపుండ్రము, కక్షపాల, మరియు
 ఒక చేత కప్పెర, ఒక చేత గంటయు,
 గొడుగు వీపున, పావుకోళ్ళు కాళ్ళ,
 అలర పురిని చొచ్చి అట మాయ జంగమ
 వేషంబుతోడ కావించె భిక్ష.

గంట వాయించి శంఖంబూనుకొనుచును
 జాలరి వీధికి చనియె శివుడు;

120

ఆ రీతి భిక్షంబు అడుగుచు శివయోగి
 శంఖుదేనయ ఇంటి సరస'కేగె.

“భిక్ష!” అంచు శివుండు పిలువగా వేగమ
 కలహంసగమన గంగాభవాని

ఊగుచు బంగారు తూగుటయ్యెలదిగి
 అనరుపాటునను ఒయ్యారి గంగ

కరకంకణానభుల్ గల్లు గల్లు'మనంగ

మెగుపు విభాస నెమ్మేను మెరయ
సఖి సకలపదార్థసంపన్న'మె'నట్టి

అన్నంబు భిక్షగా హరుని'కొసగె;
భిక్ష కొని శివుండు పిలిచిన పలుకక

“శివ! శివా!” అని పోయె శివు గుడికిని.
జంగమనాథుండు సాగి పోవుట చూచి

గంగమ్మ చాలగా కలవరించె:
“ఇది ఏమి? దైవమా, ఈ జంగమవిభుండు
మా'టాడ'కుండనే మరలి పోయె!
నిలువ'డయ్యో! ఒక్క నిమిష'మైనను కాని
ఇరుగు పొరుగు భిక్ష ఎత్త లేదు!

చాలును అన'డయ్యె చాలదు అన'డయ్యె,
భయ'మేమి తన'కిల్లు పారిపోవ?

జంగంబు కా'డహా! సాక్షాత్తు శంభు'డె,
నను చూడ వచ్చిన నాథు'డితడు;
జంగం'బె అయినచో సన్నసన్నగ పోడు,
నిజముగా జంగంబు నీలగళు'డె;

నాగకంకణాధారి రా గల'డంచును

చెలి ఎగుకత మున్ను చెప్ప లేడె?
నాకు దర్శన'మిచ్చి నాథుండు నా మీద
అలిగి'నట్టులు చనె అతిరయమున;

పతి లేని ఈ భోగభాగ్యంబులే?” అని.

తల్లడంబందెను భవభానయన.

ఈ మాడ్కి- చింతించి ఏమియు తోచక

తల కట్టుకొని గుండె దడదడమన

మారు మూల నులక నుంచంబుపై బాల

నిండు ముసుంగుతో పండి మూల్కె.

“చాల రాతిరి అయ్యె, బాల తిండికి రాదు,

ఆకలి, గడియయు ఆగ లేదు;

ఇంతసేనాయెనే! ఏల రా లే?”దని

చక్రమ్మ గుండెలు జల్లుమనగ,

అందందు తిరుగుచు అన్ని చోట్ల వెదకి

పనభించి ఉన్నట్టి బాలను కని,

“ఇది ఏమి? నా తల్లి ఈ రీతి ఉన్నావు?

ఎన్నోకేనునిరి? నీకేమి లోటు?

అన్నంబు మాని నీవటుకేల చేసితి?

మరుగు పెట్టక నాకు ఎరుగ జేయు;

ఇప్పుడు వచ్చిన జంగమేశ్వరు పొడగాంచి

జడిసికొన్నావేమొ? చక్కనమ్మ!

అమ్మ, నేనుండంగ ఆ జంగమయ్యకు

భిక్ష ఏటికి నీవు పెట్ట బోతి?

వెరి జంగము చూచి నెరచుకొన్నావేమొ?

తల్లికి బిడ్డకు దాపు కలదె?

త'పైన ఒ'పైన తల్లితోడను బిడ్డ
 తెలుప వచ్చు'న'బన్న పలుకు వినవె?
 ఆకు చాటున పిందె ఆమరి ఉన్న విధాన
 తల్లి చాటున పిల్ల దాగి ఉండు;
 నేను తల్లిని గన్న నీవు దాచక చెప్పు
 నీ కోర్కె తీర్చెద, నిక్క'-' మనిన
 సిగ్గున భయమున చెప్ప చాలక గంగ
 చివరకు తెగువతో చెప్పసాగె:
 "ఓ తల్లి, చక్రిస్తు, ఓర్పుతో విన'వస్తు
 నీకు చెప్పక తీరునే ఎ'తైన?
 నీకు చెప్పగ వలె, నీ'వె కూర్చగ వలె,
 నీకు మించిన వారు నాకు కలరె?
 గర్భవాసమున నన్ కన్న తల్లివి నీవు,
 తప్పు చేసిన నీ'డె, బప్పు నీ'డె;
 ఈ వీధి భిక్షంబు ఇప్పు'డెత్తిన'యట్టి
 జంగమదేవర శంకరుండు,
 నా మీది వలపుచే నన్ను కన్గొనుట'కై
 ఏ తెంచి భిక్షంబు ఎత్తి చనియె;
 పాడు గుడిని చేరి పరమేశు'డున్నాడు,
 అతని నాతో కూర్చ'వస్తు వేగ;
 జంగమయ్య'య'టంచు సందేహ పడినచో
 విడిచెద ప్రాణంబు విషము త్రాగి:

అతనిపై నా'కాశ అధిక'మై ఉన్నది,
 జంగమయ్య అ'టన్న శుక వలదు,"
 అని గంగ పలుకంగ ఆశ్చర్యమును పొంది
 పట్టితో చక్రమ్మ ఇట్ట'లనియె:
 "ఏమి, నా తల్లి నీ'విట్టి మా'టాడెదు?
 ముష్టి జంగము మీద మోహ'మేల.
 మాయ జంగము వాడు మరులు కొ'ల్పెను నిన్ను.
 పొలతిరో, నీ'కిది బుద్ధి కాదు, 160
 వలపు రూపంబును తెలియ'ద'న్నట్టి సా-
 మెత నీవు నిజము చేసితివె తల్లి?
 కులములో మనలను వెలి'వేసి తప్పు తే'-
 మ్మందురు గద ఒక నందొ, వేయొ?
 తప్పుతో సరిపోదు, తప్పుక మన సరి
 వారలలో తలవంపులు గద?
 కక్కరి పడినను కడుపును నిండదు,
 కీ'ప్రోగొట్టు కక్కరి ఏల??
 కులములోసల చాల గొప్పవానికి నిన్ను
 ఇయ్యంగ వలె'నని ఇచ్చ మాకు;
 కులము వానికి మాని కూళ జంగానకు
 నిన్ను ఏ గతి కూర్చ నేర్తు'మమ్మ?
 అబల, నీ'వెక్కడ? ఆ జంగ'మెక్కడ?
 నవ్వరా? ఇటు కోర న్యాయ'మాన్?"

అని తల్లి పలుకంగ అదరెడు గుండెతో

గంగమ్మ తల్లిని కాంచి పలికె:

“జంగ”మాతడు కాడు, సాక్షాత్తు శంభుండు,

నా నాయకుండు, నా ప్రాణవిభుడు,

సారెకు ఆతని జరగము వాడని

పలుక బోకమ్మ పాపంబు వచ్చు; 170

నను చూడ వలెనంచు మనమున ఊహించి

అరుదెంచిన శివుండె అమ్మ, అతడు;

నా మనవిని విని నా ముద్దు చెల్లించు,

నన్నాతనికి అర్పణంబానర్పు;

అతనికి నన్ను నీవర్పింపకుంటివా

విడుతు ప్రాణములను, వేయు ఏల?”

అని బిడ్డ పలుకంగ “అయ్యయో!” అనుచును

బాలికామణితోడ పలికె తల్లి:

“నా తల్లి, నా అమ్మ, నను కన్న తల్లిరో,

బాలవు, నీకింత పంతమేల?”

మాయ జంగమువాడు మరులు కొల్పెను నిన్ను,

నాగకంకణుడని నమ్మినావు;

నిజముగా జంగము నిటలాత్తుడై నచో

అయ్యో! నీ సౌఖ్యము అడుగ వలెనె?

హరునితో సంసారమది ఎట్టులుండునో

వినిపింతు శ్రద్ధతో విసవె తల్లి:

పెట్టినామ్మలు లేవు నేను పాములే కాని,
 పుయ్య గంధము లేదు బుగ్గ కాని,
 కట్ట బట్టలు లేవు గజచర్మమే కాని,
 తిసగ కంచము లేదు పునుకే కాని, 180
 ఎక్క వాహనము లేదెద్దు గుర్రమే కాని,
 ఉండ కొంపయు లేదు కొండ కాని;
 కడు వేడ్కతో వల్ల కాట త్రిమ్మరు, ఊరి-
 లో భిక్షయును గుడిలోన నిద్ర;
 కలమన్నదియు లేదు, గోత్రంబు లేదు; తా-
 మనుడు, రుద్రుడు, కడు ముసలివాడు;
 కడుపు కక్కుర్తి గుక్కెడు విషంబును మెక్కి-
 యును అర చిక్కిన ఒడలి వాడు;
 సొగసు చూడగ బోవ ఎగు దిగు కన్నులు,
 మెడ చుట్టు నలుపును, మేన బొల్లి,
 తలయెల్ల జడలును, తనువెల్ల భూడిద,
 గుండెపై పుర్రెల గుత్తెలు!
 నాలరో, నీ వెర్రి బగ్గారమై పోను!
 కట్టి వానిని ఎట్టులెంచుకొంటి?
 కన దొండపండును కాకే ముక్కుకు కట్టు
 గతియె వానికి నిన్ను కట్టి పెట్ట!
 లోకంబులకు దైవమే కాని బ్రతుకు సు-
 ఖంబు ఏమియు ఎరుగడు కదమ్మ;

అది కాక పార్వతి అతనికి ఇల్లాలు,
 నవతి పోరును పడ శక్యమూనె? . 190
 ఎన్ని భాగ్యములున్న ఎంత సౌఖ్యంబున్న
 నవతి పోరును పడ శక్యమూనె?
 పది వేలు కలిగిన పది లక్షలున్నను
 నవతి పోరును పడ శక్యమూనె?
 నవతి ఉన్న బ్రతుకు నతి కెప్పుడును దొంగ-
 తన'మే సుమీ దొరతనము కాదు:
 దొప్ప క్రిందను చేరి దోసిలి ఒగ్గిన'-
 యుట్ట'లే సుమ్మ ఏరాలి బ్రతుకు;
 ననితకో, భవిలోన వ్రతము చెడిన సుఖ'-
 మైసను దక్కంగ'నొను సుమ్మ;
 సుఖము లేని బ్రతుకు, సున్నము లేని వీ-
 డెమును, కలువ పూలు లేని కొలను,
 దీపము లేని మందిరము, వెన్నెల లేని
 రాత్రియు మిగుల వ్యర్థములు కావె?"
 అని తల్లి చెప్పుచున్నంతటిలో కోళ్ళు
 కొళ్ళురోకో అని కూయ సాగె,
 చూచు'చుండ'నె వేగు చుక్కయు'దూరెను,
 కావు కా'వని కూసె కాకి నూక,
 తూచుపు తెలు'పారె, తారకల్ కళ తప్పె,
 కమలముల్ విచ్చె, లేగాడ్పు హెచ్చె. 200

నెలతపై వలపున నిద్ర కంటికి రాక
 పాడు గుడిని ఉన్న పరమ శివుడు
 తెల్లవారక ముందే వెళ్ళి జాలరి వీధి-
 యందు, “భిక్షో,” అని అరువసాగె.
 చక్కమ్మ అది విని జలదరించుచు పయి-
 కేగి జంగమునకు ఎదుట నిలిచి:
 “జంగమయ్యా, ఇట్లు జాలరి వాడలో
 భిక్షంబునడగుట ప్రియమె నీకు?
 కక్కుర్తి వాడవు కాని, కాకున్నచో
 జంగమయ్యలకిది చందమగునె?
 మా చేతి కూటిపై మనసు పారెనె నీక?
 చేప పొల్లలకంపు చేయి మాది,
 నీచు కంపులకు తావో చేయి మాయది,
 చెడు కుల్లు కంపుల చేయి మాది:
 ఈ కంపు కూటిపై ఎటు బుద్ధి పుట్టె? ఓ
 మిండ జంగమ, ఇది మిషయె కాని,
 మటు మాయ జంగాలు, మాయవాద్యలు మీరు,
 మతములో దొకటియు మనల్ను దొకటి:
 మరులుతో తిరుగుచుందురు మిండ జంగాలు,
 సుచ్చమందుల వారు, మాయ వారు; 210
 జాలరి వీధికి సారెసారెకు నీవు
 పరుగెత్తి వత్తువు పాలు మాలి;

మరి మరి నిను చూచి మా చిన్ని పాపలు
 వలచి నీవెంటను వత్తురనియె!
 పట్టణమందెల్ల పట్ట రాదా భిక్ష?
 చాలదా కడుపు నించగ అందెల్ల?
 వద్దన్న చోటికి వాదించి వత్తువు
 కద! ఎటువంటి జంగానవయ్య?
 కన్న పాపలు నిన్ను కని జెడరెదరు, రా
 దగదయ్య నీ వంటి సొగసుకాండు;
 మాటను కాయుట మర్యాద కాదయ్య,
 వేంచేయు మాట దక్కించుకొనుచు,
 అని ఇట్లు చక్రిమ్మ తనతోడ పలుకంగ,
 మాయ జంగము పల్కె నుగ్గువతోడ:
 “జంగంబులను చూచి సకలజనంబులు
 తండి భావంబుగా తలవ వలెను;
 అది మాని పొమ్మంచు అల్లరి చేసెదరు,
 ఏమి చేసితిని నీవిట్లు తిట్ట?
 కడు'పే సముద్రంబు కద! గన్గ జంగమే-
 శ్వరులును కడుపు'కై తిరుగ వలసె, 220
 తిరుగు'మంచును వ్రాసె పరమేస్థి జంగమే-
 శ్వరులకు, గనుకనే తిరుగవలసె:
 వీధివీధులయందు భిక్షంబు'నెత్తుచు
 తిరుగు'ట జంగమేశ్వరుల వృత్తి;

తప్పనాడకు తల్లి, నయ ఉంచు నామీన,

మరియూడ ఎరుగని నరుడ కాను;

నన్ను మోహించి కన్యలు వెంటబడుటకు

నా సొంపు పెం'పేమి? నవ్విపోరె?

ఉన్న ఇల్లాలిని ఒకతె'నే పోషింప

దేశ దేశంబుల తిరుగు'చుంటి;

ఇక నచ్చు వారు మ'రేమి అనుభవింప

వలె'నని నను చూచి పలతు'రమ్మ?

నా వెంట ఎందరు నారులు వత్తురు?"

జోలెలో ఎందరు స్త్రీలు కలరు?

జడలలో ఎందరు జలజాతు'లున్నాడు?

చంకలో ఎందరు సఖులు కలరు?

నా రూపు నా రేఖ నను చూచి పో లేక

తగులుకొందురె నన్ను తరుణు'?లహహ!

నా బొల్లి దేహంబు నా అందమును చూచి

మరులుకొందురె మీదు మగున'? లహహ!

పడుచుతనంబున బ్రహ్మహత్యను చేయ

పుట్టి దేహమున ఈ బొల్లి నాకు:

మే'లై న అడిషా'కు మేనిపై చమరినన్

పొలతిరో, ఈ బొల్లి పోవ లేదు,

కుమ్మరి బూడిద నెమ్మేన చమరినన్

పొలతిరో, ఈ బొల్లి పోవ లేదు,

చేదు విషంబు ఆ మీదను మింగినన్
 పొలతిరో, ఈ బొల్లి పోవ లేదు;
 సకల దేశములందు సంచరింపక కాని
 పోదు పాపంబని బుధులు చెప్ప,
 బ్రహ్మహత్యను కల్లు పాపంబు పోవంగ
 జంగమ'నగుచును సంచరింతు;
 ఇంతి'యే కాని నే'నితర'మెరుంగను,
 దూర'నాడకె తల్లి, దోషి కాను;
 ననితరో, ఇంక నీ వాకిలి చేర, నీ
 ఇంటను భిక్షంబు ఎత్తు రాను,"
 అని పల్కి శంకరుగ'డా చోటు విడిచి, శి-
 వాలయంబును చేర'నరిగె మరల.

తల్లి చెప్పిన మాట'లెల్లను చెవు'లార
 విని హృదయము జల్లు'మనగ గంగ240
 ఈ గతి తలపోసె: "నాగకంకణుని నా
 తల్లి నిల్వగ'నీక తగిలీ వేసె;
 నామీది ప్రేమచే ననుచూచు కోర్కె తో
 పని పూని వచ్చె ఆ పరమశివుడు;
 పార్వతీపతి మీది భగ్గిమ పాయగా లేచు,
 నీలకంఠుని పాసి నిల్చు లేచు;

వీమి చేయుదు? అయో! ఇంతకు నా తండ్రి.

అధికారి ఉన్నాడు అన్నిటికిని;

నను పెండ్లి చేయగా జనకుండే కద కర్త?

అతనికి తెల్పుదు అభిమతంబు;

చెప్పెద నా కోర్కె, సిగ్గెల? చల్లకు

వచ్చి ముంతను దాచు వారు కలరె?

కొలిచెడి వారికి కొంగుబంగారము,

గౌరవండులుడు కాగ తగడె?"

అని గంగ తలపోసి జనకు దగ్గర చేరి,

తల వంచి సిగ్గుతో పలికె ఇట్లు:

“జాలరివంశాబ్ధిచంద్రి, ఓ గుణసాంద్రి:

నా తండ్రి, నాదు విన్నపము వినుము:

నిన్నటి రాతిరి నీలకంఠుడు వచ్చె

.ప్రియముతో మన ఇంట భిక్ష కొనగ; 250:

భిక్షను కై కొని పిదప మాటాడక

పరుగెత్తుకొని పోయె పాడు గుడికి;

తరువాత ఈ ప్రోద్దు తప్పకుండగ వచ్చి

ఈ వీధి భిక్షంబు ఎత్తుచుండ,

అతని పోమ్మని మాతల్లి తిట్టగా,

మారు మాటాడక మరలి పోయె;

పాడు గుడిని చేరి పరమేశ్వరున్నాడు,

అతడు జంగము కాడు, హుడు నిజము;

నన్ను పెండ్లాడంగ నా మీది ఆశచే
 జంగమై వచ్చెను శంకరుండు;
 జాగు చేయక నన్ను శంభున'కర్పించి
 సత్యకీర్తిని కొమ్ము నీవు తండ్రి,
 కన్యాప్రదానంబు ఘనమైన దానంబు;
 అది శివార్పితమైన, అడుగ వలెనె?

నాగకంఠునకు నను పెండ్లి కావించి
 పుడమిలో సత్కీర్తి పొందు తండ్రి,"
 అని ముద్దు కూతురు తనతోడ పలుకంగ,
 శంఖదేవయ్య విస్తారకృపను
 బాల చెక్కిలి పట్టి పలుమారు ముద్దాడి
 పరమహర్షంబున పలికె యట్లు:

260

“నా గర్భరత్నమా, నా తపఃఫలమ, నా
 సన్నిధానమ, నను కన్న తల్లి,
 అఖిలలోకములకు ఆధారభూతుండు,
 అరయ సామాన్యుడా పరమశివుడు?
 భుసనముల్ పుట్టింప పోషింప త్రింప త్రి-
 మూర్తి స్వరూపంబు పూను వాడు;
 మారు నేషముతోడ మన పురి చొర'నేల?
 నిను చూచి పరుగున చనుట ఏల?
 సాధు గుడిని చేరి పడి ఉండగా'నేల?
 పర దేశి వలె తాను తిరుగ'నేల?

దయ నిండగా నాకు దర్శనంబీ రాదె?

కన్నె'నిమ్మంచు పల్కంగ రాదె?

తా రాక పోయిన తగు మానుష్యుల పంప

రాదె? ని'న్నడిగింప రాదె? తల్లి,

నన్న సన్నగ వచ్చి సన్న సన్నగ పోవ,

మర్యాదయే? తగు మార్గ'మానె?

నిజముగా జంగంబు నిటలాక్షు'డై నచో

దర్శనంబిచ్చును తప్ప'కుండ;

ఫాడు గుడిని చేరి బైరాగి వలె ఉండ

చేవు'డం'చేలాగు తెలియ'నగును? 270

జాలరి పెద్దల ఏ లాగు నమ్మింతు?

ఎట్లు ని'న్న తనికి ఇయ్య'నేర్తు?

మాయ చేసెడి వారు మహిమిద ఏందరో,

గురు'తేది ఆశడు హరు'డె అనగ?

నాకు నవ్వుకముగా నాగభూషణుడు క-

స్పించిన నిన్ను పెండిలి ఒనర్తు;

హరు'డె నిక్కం' బన్న గురుతు తెలియ'కుండ

నిను పెండ్లి చేయగా నేర'సమ్మ,

అని తొడి పలుకంగ ఆ మాటలకు గంగ

మారు చెప్పగ లేక మరలి పోయి,

కరయుగంబును మోడ్చి శిరము మీదను చేర్చి

చిత్తంబుబోపల శివుని నిల్పి:

“శ్రీసదాశివ, సర్వజీవదయాకరా,
 దీనసంరక్షకా, దేవదేవ,
 నీవు శంభుడవని నేనంత చెప్పిన
 నా తండ్రి నిజముగా నమ్మిడాయె;
 నిజరూపుతో నీవు నిలువక పోయిన
 నమ్మంగ చాలడు నాదు తండ్రి;
 చర్మనంబీనిచో తగు వారి ఇచటికి
 పంపియైనను అడిగింపు దేవ,
 నగుబాటు కాకుండ నా కోర్కె చెల్లించు,
 రావయ్య ఎట్లైన దేవ, నీవె,”

280

అని గంగ వేడంగ అంతరంగంబున
 కరుణించి, మునుల శంకరుడు తలచె.
 తలచిన క్షణమే గౌతమభరద్వాజకొం-
 డిన్యమాండవ్యాదినిఖిలమునుట
 భూరికాంతులతో, విభూతి పూతలతోడ,
 జడలతో రుద్రాక్షనరులతోడ
 చనుదేర, మునులను సరసను కూర్చుండ
 బెట్టి గౌరీపతి ఇట్టులనియె:
 “ఘనులార, ఓ మహామునులార మిము పిలి-
 చిన కారణమును వచింతు, వినుడు:

ఏలూరి పురమున జాలరి కలనుందు

శాపంబుచే గంగ జనన'మొందె;

కన్యకామణిని నే కల్యాణ'మగుటకు

హృదయములో నిశ్చయించుకొంటి;

పిల్ల'నిమ్మని నే'నె వెళ్ళి నా'యంతట

అడుగుట ఎంతయు అనుచితంబు;

శంఖుదేవయ కన్య జనకుండు, ఆతని

అడిగి ఒప్పించు'డె'ట్లయిన మీరు;

290

కొండల కొలదిగ వెండి బంగారముల్

కొడువ లే'కుండ ఇచ్చెద'ననుండి;

దివ్యాంబరంబులు దివ్యభూషణము'ల-

ర్బుదముల కొలది ఇచ్చెద'ననుండి;

పట్టపు డేప శ్రీ'పార్వతి అన, అధి-

కార'మంతయును శ్రీ'గంగ'జనుడి;

వామభాగమున పార్వతి ఉన్న'దన్నచో,

తల మీద గంగను దాల్తు'ననుడి;

పరికించి చూడ శుభస్య శీఘ్ర'మృచు

పలుకును మీతోడ తెలుప'నేల?

వేవే అరుంధతీదేవితో చని, ప్ర'ధా-

నమును చేయుండు ఘనంబుగాను;

చక్ర'మృచ మదిలోన సందేహ'మెల్ల తీ-

రగ మీగ'లేడు వారాలకు తగు

నగలంఠిపురికి ముందుగ అరుంధతిచేత

పంపించుడి ప్రధానంపు పనికి,”.

అని శంకరుడు పల్క ఆనందమున మునుల్

శ్రీమహాదేవుని సెలవును కొని,

అపుడరుంధతితోడ అఖిలమునీశ్వరుల్

ఏలూరి పురమున కేగిరి వడి.

300

ఆ పట్టణము చొచ్చి ఆనందభరితులై

కన్నుల విందుగా కనుచు మునులు

జాలరి వీధిని చనుదెంచుచుండగా

ఆ వార్త శంఖుదేవయ్య ఎరిగి,

వారికెదురు వచ్చి, వందసంబులు చేసి,

వారిని గృహములోపలికి తెచ్చి,

మేలై నయట్టి రత్నాల గడ్డెల పైని

కూర్చుండగా పెట్టి కుశలమడిగి,

అర్ఘ్యపాద్యాదుల అర్పణంబొనరించి

పదసేవ చేసి సద్భక్తితోడ:

“ఓ మహామునులార, ఓ తపోధనులార,

ఘనులార, మీ పాదకమలసేవ

ఏ పుణ్యమునను నాకీ వేళ లభించె?

నాదు జన్మంబు ధన్యత్వమొందె,

సా కోరికలు పండె, నాదు భాగ్యము నిండె,
 మీరు వచ్చుట మాకు మిగుల శుభము;
 వివరంబుగా మీరు వేంచేయు హేతువు
 వినుటకై నా మది వేడ్కచెందె,
 అని శంభుదేవయ్య మునులతో పలుకంగ,
 “జాలరికులవార్ధిచంద్ర, వినును: 310
 శుభమే తలంచి నిన్ చూడ వచ్చితిమయ్య,
 నీ నోటి మాటేల నిజము కాదు?
 హరుడు నీ అల్లుడనయ్యెదననుచుండె:
 వసుధ ఎంతటి పుణ్యవంతుడవొకొ!
 చెలువంబు గలయట్టి శ్రీగంగ తండ్రివి,
 మా శంభునకు నీవు మామవౌదు;
 కన్యాప్రదానంబు కావింపుమని నిన్ను
 అడుగ వచ్చితిమి మేమందరమును;
 నీవు సుజ్ఞానివి, నీవెరుగనిదేది?
 తగు మోటికీయగా తగదె సుతను?
 భాగ్యశాలి, హరుండు, పరిపూర్ణకాముండు,
 ఈ డ్రోణీకెల్లను రక్షకుండు,
 అతని కొల్చిన వారికధికభాగ్యంబిచ్చు,
 ఈశ్వరునకు భాగ్యమేమి కొదువ?
 అతని సరి వేల్పులవనిలో లేరు, నిన్
 పోలు వారుండగా భోరు భువిని,”

అని ఇట్లు మును'లెల్ల తనతోడ పలుకంగ

విని శంఖుదేవయ్య అనియె: “మాని-
వరులార, మీ ఆజ్ఞ శిరసావహించి, నే

గరభకంఠునికి నా కన్యనిత్తు;

320

తగిన చోటికి ఇయ్య తగు గదా బిడ్డను?

శ్రీమహేశ్వరున'కిచ్చెదను సుతను,”

అని శంఖుదేవయ్య మునులతో పలుకంగ

అధికబహ్మనందు'లైరి వారు.

అంతకు పూర్వమే అట అరుంధతిదేవి

అంతఃపురంబులో కరిగి, అచట

తూగు'టుయ్యాలలో ఊగు గంగను చూచి,

మొక్కిన బాలను ముద్దు'లాడి,

కదురుగా తొడలపై కూరుచుండగ బెట్టి,

బాలనక్కున చేర్చి పలికె ఇట్లు:

“చక్రవృత్త కడుపున జన్మించినావె ఓ

ఘనజగదంబ, శ్రీగంగమాంబ?

నీలో మునింగిన నిర్మూల'మా గదా

పంచమహాపాపసంచయములు?

నిను కన్న వారికి నిఖిలపాపములు పో-

వగ, పుణ్యలోకముల్ వచ్చు గాదె?

శ్రీమహాదేవుని చిన్ని ముద్దుల భార్య

కా గలవే నీవు కన్న తల్లి,

ముద్దుల దేవి'వై మురిసెడి వేళను

నిను చూడ వత్తునే నెలత, నేను," 330.

అని అరుంధతి వచించిన, గంగమాంబిక

చిరుసవ్వు మోమున చెన్ను నిరార:

“ముల్లోకములకును ముత్తైదువవు నీవు,

సుఖమును శుభము నిన్ చూచినంత;

ధన్యుల'కే నీదు దర్శనంబబ్బును,

దర్శనంబిచ్చితి దయను కలిగి,”

అని ఇట్లు శ్రీగంగ తనతోడ పలుకంగ,

ఆనందమును పొంది మానిపత్ని

సరసను కూర్చున్న చక్రిష్మతోడ ఇ-

ట్లనె, “ముద్దుగుమ్మ, చక్రిష్మ, వినుమః

నీ గర్భవాసాన శ్రీగంగ పుట్టెను,

నీ'వేమి మును నోచినావొ కాసి!

నిటలాక్షుడు హరుండు నీ అల్లు'డౌటకు

ఉత్సాహమున కోరు'చున్న వాడు;

హరుని భాగ్యము చెప్ప అలవి కాదే తల్లి,

విశ్వేశ్వరుని ఇల్లు వెండి కొండ;

పాణిని గల విల్లు బంగారు కొండ; కు-

బేరుం'డె ఆతని ప్రియసఖుండు;

కొల్పెడి వార్షికి కొంగుబంగారంబు;

కామితంబుల'సిచ్చ కల్పతిరువు;

కిరకంఁ నికి నీదు కన్యకామణినిచ్చి
 సత్కీర్తి పొందుమా జగమునందు;
 సకియ, ఈవేళ వైశాఖశుద్ధద్వితీ-
 యాసోమవారమత్యంతశుభము;
 ఇందె ప్రధానమునకు ఎంతయో మంచి ము-
 హూర్తము గనుక ఒనర్తమమ్మ.
 ఈశ్వరుండంపె, ఇవే ప్రధానపు నగల్,
 కననమ్మ కన్నుల కరపు తీరః
 చేర్చుక్క, పాపిటచేరులు, సూర్యచు-
 ద్రులు, ఇవి ఒక లక్ష విలువ చేయు;
 నజ్జాల కమ్మి, రవ్వలతోడి నత్తు, క-
 మ్మలు, నాల్గు లక్షల విలువ చేయు;
 శిశిపువ్వు, రాగిడి, చామంతిపువ్వు, ఇ-
 వ్వి ఒక్కొక్కటే కోటి విలువ చేయు;
 ముత్యాలహారముల్, మోరీల పేరులు,
 వేయి కోటుల దాక విలువ చేయు;
 బంగారు జడయును, పసిడి ఒడ్డాణంబు,
 వీనికి ఇంతని విలువ లేదు;
 పౌజులు, పోచీలు, బౌజుబందులు, మురు-
 గులు, కంకణంబులు, గొలుసుల జత, కిరీ
 పాంజేబు, లందెలు, పానడాల్, కడియాలు,
 కాళ్లమట్టెలును, పిల్లేళ్లు, ఇంక

మిగిలిన చిసచిన్న నగలకు లెక్క'యే

లేదు, వానిని నీ'వె లెక్కపెట్టె;

ఏడు వారాలకు ఏడు రీతుల నగల్

కొని వచ్చినాము, కన్గొన గదమ్మ

అని మూట చక్రిమ్మ' కందించె మునిపత్ని;

ఆ మూట కొనుచు చక్రిమ్మ అపుడు

మూట వే'రొక్కటి నోట పలుక లేక

తన బిడ్డ'నియ్యగా అనుమతించె:

నతిపతు' లిద్దరున్ శంభునకు కుమార్త'-

నిచ్చెద'మనుచును ఇష్టపడిరి.

ఇష్టపడిన'యంత'నే అరుంధతిదేవి

ఎసుపు కుంకుమబొట్టు బాల'కుంచి,

తిగు భూషణంబులు తరుణి మై'నమరించి,

ఎంచి మేల్చీర కట్టించి చూచి,

'పెండ్లి తొందర'కేమి బెదర వద్దనియును

అంతకు శివు భార'మనియు, మరియు

తప్ప'కుండగ రే'పె తరలి వచ్చెద'మని

చెప్పి, ఆమెయు మునుల్ సెలవుగొనిరి. 360

దొల పెండిలి'కయి బాలకు'లెల్లను

పురము శృంగారింప బూని'రపుడు:

పచ్చి కస్తూరియు పన్నీరు జవ్వడి
 కలయంపు'లెల్ల పీలఘను చల్లి,
 ముత్యాలతోడను ముగ్గులు పెట్టిరి;
 పచ్చ తోరణము'లేర్పించి'రంత;
 కనకవస్త్రముల మేల్కట్లు ముత్యాల కు-
 చ్చులతోడ కట్టిరి నలుదెసలను;
 మంగళపదములు, మహితవాద్యంబులు,
 పురము నల్లిక్కుల బోరుకొనియె;
 ప్లదిక్కులయందు ఏకస్వరంబుగా
 శంఖద్వనుల్ మోగి సాగె వడిగ.

శ్రీంకరు కడ'కేగి నశలమునీశులు
 జరిగిన శుభవార్త ఎరుగ జేయ,
 'ఆనందమును పొంది అంబికానాథుండు
 "తడ'వేల? పెండ్లికి తరలుద',"మనె;
 తరలుద'మనుచును తలచిన క్షణములో
 హరియును బ్రహ్మయు అమరవరులు
 తమ విమానములపై తరలి నచ్చిరి వార-
 లెల్ల సంతోషంబు'లుల్లసిల్ల;
 శ్రీదేవి భూదేవి శ్రీభారతీదేవి
 కూడి పచ్చిరి వారితోడ; మరియు

గరుడగంధర్వకిన్నరసిద్ధసాధ్యవి-

ద్యాధరపన్నగనాథు'ల్లె,
కనుల పండువగ శ్రీగంగామహేశవి-

వాహంబు చూడగా నచ్చిరిపుడు;

వారినందర కాంచి, నైభవంబున మించి

పశువాహనం'బెక్కె భగ్గుడపుడు
గరుడవాహనముపై కమలనాభుండును,

హంసవాహనముపై అబ్జభవుడు,
ఐరావతముమీద అమరనాథుండును,

నెమిలి వాహనముపై కొమరుసామి,
ఎలుక వాహనముపై ఆల గణనాథుండు,

చిలుక వాహనముపై చిత్తజుండు,
అంబికేశుని వెంట అతివైభవం'బొప్ప

వెడలిరి మోములు వెలుగు'చుండ;
“జయజయ,” అనుచును సకలమునీశులు
నడిచిరి కాలకంధరుని ముందు.

అందరకున్ ముందు ఆనందభరితు'డై

నాట్యము చేయుచు నడిచె భృంగి; 380
ఢంకానగారాలు ధమధమమని మోగె,

తమ్మటనాదముల్ తరుచు'లయ్యె,
ఘోరమృదంగముల్ భూరిధ్వను'లొసర్చె.

కరము మోసెను వీరకాహళులును,

పంచమాంగములు కై వారంబు చేసిరి,

పంచనాదంబులు ప్రబలమయ్యె
పలు మహతాబులు పండు వెన్నెల కాయ,
బహుదీపములు రాత్రి పగలు చేయ,
వారకాంతలు మేజువాటులనాడగా

తరలి వచ్చెను వేడ్క పరమశివుడు,
రంభ ఆదిగ అస్సరసలు నాట్యము చేయ,

తరలి వచ్చెను వేడ్క పరమశివుడు,
శృంగారకన్యలు మంగళంబులు సాడ,

తరలి వచ్చెను వేడ్క పరమశివుడు.
శ్రీసతి భారతి సేసలు చల్లగా,

తరలి వచ్చెను వేడ్క పరమశివుడు.
నందీశుపై ఎక్కి అందరు ముదమంద

తరలి వచ్చెను వేడ్క పరమశివుడు,
ఆ కాశమునకంటునట్లు తారాజువ్వ-

లెగసి చుక్కలలోన ఇమిడి పోయె. 390

వెండి పువ్వుల చెల్లు విస్తరిల్లినయట్లు

సాగసుగా కాలెను చుంచుబుడ్లు;
భువిలోని రత్నముల్ దివికెగసినయట్లు

వెన్నముద్దలు లేచె వన్నెలలర;
లంకాపురులు కొన్ని వంకల; కొన్నివం-

కలను బాణాసంచు కాల సాగె;

ఇట్లు సంభ్రమముతో ఎల్ల వేడుకలతో
 ఏలూరి పురమున కేగె శివుడు.
 ఎదురు మేళములతో ఏకసంభ్రమముతో
 అయ్యెడ శంఖు దేవయ్య వచ్చె;
 పట్టణస్త్రి'లెల్ల పార్వతీశ్వరునకు
 నివ్వాళులను పట్టి నిలిచి'రపుడు;
 జాలరి స్త్రి'లెల్ల శంభుని'కెదురుగా
 నివ్వాళులను పట్టి నిలిచి'రపుడు;
 నివ్వాళులను పట్టు నీలవేణుల తబు-
 కులనిండ పోసె కాసులను శివుడు;
 బంగారు తబుకుల బా'గై న వస్తువుల్
 కంత తెచ్చిరి దేవకాంత'లపుడు;
 తీ'రై న పెండ్లి పందిలిలోన నిలిచిరి
 కంత తెచ్చిన'యట్టి కాంత'లెల్ల.
 చిరునవ్వు మోముతో శ్రీమహాదేవుండు
 వృషభవాహనము ఆ వేళ దిగియె;
 హరియును బ్రహ్మయు అదిగా గలవారు
 తమ వాహనంబు'లందరును దిగిరి.
 పసిడి పావలతోడ పార్వతీనాథుండు
 తామరసాక్షు కైదండ కొనుచు,
 వెనుకను పరమేష్ఠి చనుదేరగా'నేగి
 ప్రీతితోడను పెండ్లి వీరు'నెక్కె.

నవరత్నఖచిత'మైనట్టి బంగరు పెండ్లి
 వీటపై కూర్చుండె ప్రీతి హరుడు.
 దేనకాంతలు వచ్చి దేవదేవునకును
 నలుగులు పెట్టిరి ఎలమితోడ;
 పసిడి కుండలతోడ పన్నీరు కొని వచ్చి
 జలక'మాడించిరి శంకరునకు;
 ధనశవస్త్రములతో తడి బత్తి, గంధము
 పూసి, పెట్టిరి పెండ్లి బొట్టు నుదుట.
 శృంగారవతి'యైన గంగాభవానికి
 జలజలోచన ఓర్పు నలుగు పెట్టె;
 కనకఘటంబుతో కలకంఠి ఒక్కర్లు
 జలముల కొని వచ్చి జలక'మార్చె; 410
 ధనశవస్త్రంబుచే తడి'యార్చి, పన్నీరు
 జల్లి గంధ'మలందె సకియ ఓర్పు;
 కరులు నున్నగ దువ్వి కొండె సిగను చుట్టి
 విరులను దానిపై దురిమె'నెక'తె;
 పసిడి వన్నె మెరుంగు పట్టు వస్త్రంబును
 కాంతామణి ఒకర్లు కట్టబెట్టె;
 నవరత్నమయభూషణంబుల తొడిగించి
 తిలకంబు నుదుటను దిద్దె'నెక'తె;
 అట్లు శృంగారించి ఆ ఇంతిచే గౌరి-
 కిని భక్తి'తోడ మొక్కిరించిరవుడు.

మొక్కించి పిమ్మట ముద్దుబాలిక'నరుం-

ధతి'కప్పగించిరి తరుణు'లెల్ల.

ముద్దయన్ కొనిపోయి ముమ్మారు పెండ్లికి-
టకు ప్రదక్షిణము'నా సకియచేత

చేయించి మునివత్ని శివు వామపార్శ్వంబు
తట్టున కూర్చుండ బెట్టె చెలిని.

బ్రహ్మదేవు'డె పెండ్లి పొరోహితం'డౌచు
గణపతి పూజ యుక్తముగ కాగ,

శ్రీమహేశ్వరునకు శ్రీగంగమాంబకు
కంకణంబులు కట్టె కరిములందు.

420

శంఖదేవయ్యయు చక్రవ్యాయును కూడి
మెరుగు బంగారు పల్లెరమునందు.

పన్నీటితో పాదపద్మముల్ కడిగి, శం-
భునకు కన్యాభార పోసిరపుడు;

కలితసాలంకృతకన్యాప్రదానంబు
చేసిరి ముదముతో శ్రీశివునకు.

చిరునవ్వు నవ్వుచు శ్రీమహాదేవుండు
పొలత'కంతట తాళిబొట్టు కట్టె;

చారుమంగళసూత్రధారణం'బొనరించె
శ్రీగంగ మెడ చంద్ర'శేఖరుండు;

అఖిలబంధంబులు అడగించు గంగను
బంధించె పోగుచే పార్వతిపతి;

పదునాల్గు లోకముల్ పట్ట'కుండెడు గంగ

కడ'కొక పోగుచే కట్టు పడియె.

తరువాత ఆ వధూవరులు కూర్చుండంగ,

వేడుకతోడను చేడ'లెల్ల

తబుకుల ముత్యాల తలబ్రాలు కొనివచ్చి

ఇరువురిచేత పోయించి' రపుడు;

హరునిపై గంగయు అతివపైని హరుండు

మచ్చరించుచు చల్లి'రెచ్చుగాను. 430

మదనుండు గుప్పిన మల్లి మొగ్గల లాగు

తలబ్రాలు క్రమ్మెను తనువులందు;

“మనచేయిమీ'దాయె,” “మనచేయిమీ'దాయె-”

సని ఇరు వంక వారును మురిసిరి.

తరువాత ఆ వధూవరులు కట్టిన పుట్ట-

ములకు వేసెను బ్రహ్మముళ్ళు బ్రహ్మ.

ఆ వధూవరులకు అగ్గిభాగంబున

ఓనరించెను విధాత హోమామ'నపుడు,

భామామణులు మంచి పట్టు నస్త్రిము తెచ్చి

తెర వేసి'రా వధూవరుల నడుమ.

గంగచే అందెలు గల్గిన నస్త్ర పా-

దములు తొక్కించిరి రమణు'లంత.

దంపతులకును యుక్త సౌకారమునక-

స్మరిచి'గరుంధతీభామ'నపుడు.

ముదముతో ఫలదానములను చేసిరి ఇరు

తెగ వారు ఒక్కటే తీరుగాగ.

అసందయుతచిత్తుడై శంఖుదేవయ్య

చదివించె కట్నముల్ శంకరునకు:

పది వేల గజములు పది కోట్ల గుర్రము-

లరణంబు చదివించె అల్లునికిని;

440

కోటి గోవులు కోట్ల కొలది దాసినులను

అరణంబు చదివించె అల్లునికిని;

తన ఇంట గల'యట్టి ఘనరత్నముల'నెల్ల

అరణంబు చదివించె అల్లునికిని.

అప్పుడు పేర'టాండా' దంపతులమీద

పాడ సాగిరి పెండ్లి పాట'లిట్లు:

“శ్రీరమావిష్ణుల చెలువున ఈ దంప-

తులు శుభములను పొందుదురు గాక!

తావియు పూవు చందంబున ఈ దంప-

తులు కూడి సుఖము'లందుదురు గాక!

వెన్నెల జాబిల్లి విధమున ఈ దంప-

తులు కూడి మోద'మొందుదురు గాక!

సర్వమంగళముల సతతంబు మా గంగ

పార్వతీనకి నలె పరుగు గాక!”

అనుచును నివ్వాళులను పట్టి నివ్వాళి

పాటలు పాడిరి పడతు'లెల:

“శ్రీమహాదేవ, శ్రీశివ, నీకు నివ్వాలి;

తైలజానాథ, నివ్వాలి నీకు;

కరుణాలవాల, శంకర, నీకు నివ్వాలి;

వాసవవినుత, నివ్వాలి నీకు,”

450

అనుచుచు నివ్వాలిను పట్టి; అపుడు మం-

గళములు పాడిరంగనలు కూడి:

‘మంగళం’బతికోటిమార్తాండసమునకు,

మంగళం’బంగజభంగునకును,

మంగళం’బఖిలసన్మోనివంద్యునకు, మం-

గళము సువర్ణాదికాక్రమకునకు,

జయమంగళము, నిత్యజయమంగళం’బని-

లంగనల్ పాడిరి మంగళమాలు.

ఈ క్రమంబుగను యథాక్రమంబుగ పెండ్లి,-

యెల్ల కాగా, నాగవల్లి నాడు

శంఖుదేవయ్యయు చక్రిస్మయును బిడ్డ’-

నప్పగింతలు పెట్టునవసరమున,

కన్నీరు పెట్టుచు కన్నె హస్తంబును

హరు చేతిలో పెట్టి అనిరి ఇట్లు:

“శ్రీమహాదేవ, రాజీవాక్షసన్నతా,

లోకనాయక, సర్వలోకరక్ష,

మా తండ్రి, పరమేశ, మమ్ము రక్షింప మా-

కల్లుడనై తివత్వాదరమున;

తొల్లింటి పుణ్యంబు'లెల్లను పండెను,
 నిండెను భాగ్యంబు నేడు మాకు;
 కోటి నోములు నోచి కోటి వేల్పుల కొల్చి
 కంటి మీ ఒక్క వాల్గంటి మేము;
 అప్పగించితిమి మా అమ్మ నీ సొమ్ముగా,
 చేపట్టి రక్షించు శ్రీమహేశ;
 పసిబాల ఈ గోల పను'లేమి ఎరుగదు,
 దినదినంబును నీవు దిద్దుకొనుము;
 ఇన్నాళ్లు'నున్నది కన్న వారల చాటు,
 నెలతకు సకలంబు నీ'నె ఇంక;
 అత్త వా'రింట భాగ్యం'బెంత కల్గిన,
 పుట్టింటిపై ఆశ పోదు సతికి,
 గగన'మంతపొడుగు కాపురం'బున్నను
 పుట్టింటిపై ఆశ పోదు సతికి,
 మగనిపై తన'కెంత మమకార' మున్నను
 పుట్టింటిపై ఆశ పోదు సతికి;
 మరపున'నైనను మా'టాడ నేరని
 కన్నె, నీ'వేలాగు గడుపుకొనెదో?
 బాలికన్ కృపతోడ పాలించి పోవుము,
 బాల నీసొమ్ము నీ'వేలుకొమ్ము;
 పరమేశ, నిజముగా పగవారి'కైనను
 ఆడు సంతానంబు కూడ'దయ్య;

మా బిడ్డ అని చెప్పగా బూనితి'మె కాని
అంత భారము నీ'దె అగు సు'మయ్య; 470

తప్పు వచ్చిన వేళ తాల్మితో రక్షించు,
కోపగింపకు వట్టి గోల ఈమె:

తప్పును చేసిన ఒప్పుగా భావించి
పే'మించుమీ వట్టి బేల ఈమె;

ప్రాణనాథుడు సతి పక్షమై ఉన్నచో

మిన్ను విరిగినను మీద పడదు;
దాత'వైనను నీ'వె, దైవంబువును నీ'వె,
గురుడ'వైనను నీ'వె, వరుడ'వీ'వె,

చాల చెప్పగ'నేల? సరిగ'గౌరవ్యుతో

ఈ బాలికను కూడ ఏలుకొమ్ము,"

అని అప్పగించిన ఆత్మమామల చూచి

అంబికానాయకం'డనియె'నిట్లు:

“ఇంత మీరలు చెప్ప'నేల? నే'నెరుగనా?

నెలత నా ప్రాణము నిశ్చయముగ;

జీవంబు'నెవ్వరు చెడ జూచుకొందురు?

బ్రదు'కాశ లే'కున్న ప్రజలు గలరె?

కులవధూమణులతో కలహింప రా'దన్న

శాస్త్రపద్ధతి నేను చదువ లేదె?

సకియ శ్రీగంగను జడలలో పెట్టెద,

* గాలి పారక'యుండ ఏలుకొందు,"

అని శంకనుడు పల్క అప్పుడా దంపతుల్

విని తమ కూతుతో అనిరి ఇట్లు:

“మాగర్భరత్నమూ, మము కన్న తల్లి, జ-

గన్మాతే, నీ'వెరుంగనిది కలదె?

నీ బుద్ధికిని మెచ్చి, నీ భర్త ఆయెను

పార్వతీనాథుండు పరమశివుడు;

ఘోషమాట'లిం'కేల? భాగ్యశాలిని'వీవు,

పరమహాదేవుని భార్య'నై తి';

వయినను తలదండు'లందర'వలె బుద్ధు-

లను చెప్పుచున్నాము విన గదమ్మ;

అత్త వా'రింటి ప్ర'క్కగు వా'రి'నెల్లను

దై వభావంబుగా తలప'వమ్మ;

ప్రాణనాథుడు కోపపడి తిట్టినను గాని

మది అరమర లేక మసలు'మమ్మ;

తల్లిదండ్రులు అన్నదమ్ములకంటెను

అతివకు అధిపు'డే అధికుడు సుమి;

ఎందరు బంధువు'లెందరు చెలు'లున్న

పతి సాటి కాబోరు భామినులకు;

490

వేల కొలందిగా విత్త'మున్నను పతి

వంటి భాగ్యము లేదు వనితలకును;

కోటి నోములు నోచుకొన్నను పతిభక్తి-

తో సాటి కాబోవు తోయ్యలులకు;

అత్త వా'రెవ'నైన ఆగ్రహించిన వేళ
 నూరు మా'టాడకే నూడు తల్లి;
 అత్త వారలు తిట్టినట్టి మాటలను దీ-
 వింపులు గాగ భావింపు'మమ్మ;
 హృదయనాథుడు చను'వెంత ఇచ్చిన, నీవు
 మురియంగ బోకుమీ ముద్దు తల్లి;
 బీదసాదల సట్ల ప్రియముగా మెలగుము;
 కడు విశాలపు కీర్తి కనుము తల్లి;
 సిరులు కల్గిన కొద్ది మురియక, పినయంబు-
 తో నడుచుట తగు తొయ్యలులకు;
 పతిభక్తి సౌఖ్యంబు పతిభక్తి భాగ్యంబు
 పతిభక్తి పుణ్యంబు పడతులకును
 పతిభక్తి తో సాటి వ్రత'మిల లేదు, ప-
 తివ్రత'వగుచు వర్తింపు'మమ్మ;
 పతిభక్తి కలిగి సమ్మతితోడ నీ'వున్న,
 ఎంద'రేరాం'డున్న ఏమి తల్లి?
 పెద్దది గౌరవు, పిన్న దానవు నీవు,
 మది అసూయను లేక మసలు'మమ్మ;
 తల్లి దండ్రుల'కన్న దమ్ముల'కాడికల్
 కలుగ'కుండగ నీవు మెలగు తల్లి;
 పుట్టిన'యింటికిన్ మెట్టిన'యింటికిన్
 వన్నె తే వలె నీప్రవర్తనమ్మ;

అన వలసిన నీతు'లంటి'మిం'తే కాని,
 నీ'వెరుంగని'యట్టి నీతి కలదె?
 నీవు మా'యింట జన్మించుటచే మా కు-
 లంబు వంశము పావనంబు'లయ్యె;
 నీవు చింతిల'నేల? నిమిష'మైనను గాని
 నిను బాసి ఉండుమే నెలత, మేము?
 దినదినంబును నిను కనుగొన వత్తుము;
 చేరు'వె కాదె శ్రీశివుని పురము?
 నీ భాగ్యగరిమ వర్ణింపగా తర'మానె?
 రజతాద్రిపురికిని రాణి'వైతి,"
 వని బాల'నోదార్చి అక్కున చేర్చి పు-
 త్రుల కను'మని దీవనలు'మెనర్చి,
 అందలం'బెక్కిలచి అధిక'మా సారెతో
 పరమేశు వెంటను పంపి'రపుడు.

510

అపుడు శంకరుడు మాయా'వినోదుం'డౌచు
 గౌరీమహాదేవి కాన'కుండ
 సారెగా పంపిన సకల పదార్థముల్
 కై లాసమున ఒక మూలదాచి,
 కొత్త భార్యగ తెచ్చుకొన్న గంగను కన-
 బడ'కుండగా తన జడల దాచి,

మాయా వినోదు'డై మదనహరుండీట్లు
రయమున చనుడెంచె రజతగిరికి.

అంతకు పూర్వమే అరుడెంచి నారదుం'-
డును చెవిలోపల ఊదె'నిట్లు:

“శాంకరీ, శాంభవీ, సకలజగన్మాత,
వింటివే? నే'డొక వింత పుట్టె:
నీలకంఠుం'డొక్క జాలరి కన్నెను
పరిణయం'బయ్యె; వే పల్కు'లేల?
ముసలి కాలంబున ముచ్చటల్ పుట్టెనో!
కామాతురుం'డయ్యె కామహరుడు!
ఎరుగని వాని నైఖరి సన్నసన్నగా
వేంచేసేనదె చూడు విశ్వభర్త;
కన్న చందంబు నిక్కముగ నే చెప్పితి,
మటుమాయవాడు సుమ్మా శివుండు,” ౨౨౦
అని చెప్పి నారదుం'డటు బాసి పోవగా
చెక్కిట శ్రీగారి చేయి చేర్చి,
“ఇంతకు వచ్చెనా? ఈశ్వరా,” అనుచును
తల్లడంబును పొంది, తన చెలులకు
“దేవిడి తలుపులు తియ్య వ,”ద్దని చెప్పి,
తాళముల్ వేసెను తలుపులకును;

తలుపులు ముద్రలు తాళంబులను వేసి,
గౌరమ్మ ఒక చోట కూరుచుండె.

అంతలో శంభుండు అతివేగమున నచ్చి,
“తలుపు తీయనె,” అంచు పిలిచి నంత

శివుని మాటాలించి శ్రీగౌరిదేవమ్మ
అధికకోపంబుతో అనియె నిట్లు:

“నన్నరగడియయైనను బాయనంచును
పలుకుచుండువు గదా పరమపురుష?

ఎన్నడు లేనిది ఎచటికి నను విడ-

నాడి పోయితి నయ్య పాగినాథ?
మాయ ఏటికి? నిజమే ఏల శేలుపవు?

వితగా ఉండె నీ విధము చూడ;
పాము జాడలు పాము పట్టలేదే? నీదు

జాడలు నే పట్టజాల'మెక్కొ?

530

ఏలూరి పురములో జాలరి కన్నె కు

త్రాడు కట్టితివ? లేదా? వచింపు;

దేలియ దెప్పక తల్పు తీయుట జరుగదు,
బొంక'కుండంగ చెప్పుము మహేశ,”

అని గౌరి పలుకంగ అంబికానాథుండు,

“ఈమె కేరీతిగా ఎరుగ'నయ్యె?

ఏమి సాధనము? ఇంకెట్లు బొంకుదు,”నని

అధికవిభ్రాంతుడై అనియె నిట్లు:

“ఎంత మాటాడితివే? అదూ! గౌరి, నే-

నే పాపకర్మంబు నేరుగను సుమి;

ముది కాలమున నాకు మోహంబు కలుగునా?

దబ్బగలాడుట తగునె నీకు?

ఏల నాకిక పెండ్లి? ఏ కన్యయైన నా

ముదిమిని కని ఎట్లు మోహపడును?

అన్యాయమగు మాటలన దగునటె గౌరి?

ఎవరు చెప్పిరి నీకు ఇట్టి బుద్ధి?”

“ఎవరు చెప్పిన నేమి? ఈశ్వరా, జాలరి

కన్నెను తెచ్చుట కల్గె? నిజమ?

అయినట్టి పనికిక అనుమాన మేటికి?

మరుగు బెట్టగ బోక ఎరుగ చెప్పు; 540

మాయలేటికి? నీకు మర్మ మేటికి? జరి-

గినదంతయును ఎరిగింపు స్వామి.”

“గౌరి, నీకిక నమ్మకమ్ము కల్గింప శ-

క్యమై? బాస భనర్తు నన్న గదనె.”

“బాస చేయుట ఎంత పని నీకు? శంభుడా,

అధికనూయల వాడవయ్య, నీవు.”

“కాలసర్పము కేల గైకొని పలికెద,

నా మాట నిజముగా నమ్మ గదనె.”

“కాలసర్పంబు నీ కరకంకణంబయ్యె,

అది ఎంత పని నీకు మదనదమన?”

“విషము పాన’మొనర్తు, వేయు’నిం’కేటికి?”

నా మాట ఇక’నైన నమ్మ గదవె.”

“కాలకూటము నీవు కబళించి ఉన్నావు,

విష’మన్న జడిసెదవే మహేశ?”

“అ’శాస నిప్పుల అరచేత పట్టెద,

నా మాట ఇక’నైన నమ్మ గదవె.”

“తేజంబు గల అగ్ని దేవుడు నీ కన్ను,

నిప్పులు లక్ష్యమా నీకు స్వామి?”

“బెబ్బులి కంఠంబు బిగబట్టి నిలిచెద,

నా మాట ఇక’నైన నమ్మ గదవె.”

550

“పులి చంపి తోలు వీచున దాల్చినాడవు,

నీ’కెంత పని అది నీలకంఠ?”

“తల నిల్వ నీటిలోపల చొచ్చి నిలిచెద,

నా మాట ఇక’నైన నమ్మ గదవె.”

“గంగను తలమీద కాబోలు దాల్చితి,

తల ముస్క’లయ్యెనో వలపు నీకు?”

“బాస’లన్నియు నీకు పాటి కా’కున్న నే-

నెట్లు నమ్మింతునే ఇంక నిన్ను?”

“కల బాస’లే నీవు తెలియ జెప్పితి’వయ్య,

ని’న్నెట్లు నమ్మగా నేర్తు స్వామి?”

శిరమున జాజులు దురిమె’నెవ్వతె నీకు?

నిజము చెప్ప గ’దయ్య నీలకంఠ?”

“అవి మింటిపై ఒక్క అమరుండు కొనిపోవ,

చే జారి పడెను నా శిరముమీద;

అతడు శివార్పణ'మని చన, ఇట్లు నా

తలమీద జాజులు నిలిచె శౌరి.”

“సరిగ బొంకితి'వయ్య సాంబశివా, మరి

ఇం'కొక్క'టడిగెద, బొంకు మరల:

పసుపును కుంకుమ పరిమళద్రవ్యముల్

నీ 'మేని'కెట్టు'లంతునె వచింపు.”

560

“పసుపును కుంకుమ పరిమళద్రవ్యంబు'-

లర్పితం'బయ్యె గణాధిపతికి;

అతడు నాపై పొర'లాడగా అవి ఎల్ల

నా 'మేని'కంటెను, నమ్ము శౌరి.”

“శాబాసు! శాబాసు! సరిగ బొంకితి'వయ్య,

మరి ఒక్క'టడిగెద, మరల బొంకు:

కంతంబునను నీకు కస్తూరిరేఖలు

కలిగి'యుండుట'కేమి కారణంబు?”

“కాలకూటము మ్రింగి గళములో'నే నేను

నిలిపితి'నని నీకు తెలియును గద?

గరళరేఖలు చూచి కస్తూరిరేఖలు-

గా భ్రమసితి'వేమొ శౌరి, నీవు?”

“సరిగ బొంకితివి, మెచ్చగ వచ్చు; మరి ఒక్క'-

టడిగెద, బొంక గ'దయ్య మరల:

జడ'లెల పూరి గా తడిసి ఉన్ వి గదా?

‘ప’మందు’వయ్య ఓ వామదేవ?”

“అర్చకల్ భక్తితో అభిషేక’మొనరింతు)

కొబ్బరి నీళ్ళు నా గుడులలోన;

జడలలో ఆ నీళ్ళు పడి నిల్చి ఉంటుచే

తడిసి’స్పృలు కనంబడెను గారి.”

570

“ప పాప’మెరుగవు పాపము! ఇంక ఒ-

క్క’టె అడిగెదను చొంక గద’వయ్య:

పరిమళద్రవ్యముల్ పడ రాసికొన్న, ఈ

నీచు కం’పటికి నీదు మేన?”

“నా చెలికా’డైన నలిననాభుండు మ’-

త్సావతారం’బెత్తి’నట్టి వేళ

అతనితో కూడి నే’నబ్ధిలో తిరుగగా

పొలును వాసన మేన నిలిచె గారి;

నిన్ను మీరిన పనుల్ నేను చేయుదు’నటే?

నా మాట నిజముగా నమ్మ గదవె.

కొండెముల్ నమ్మ కే, గుణశాలినివి; నాదు

గుణ’మైన ఎరుగవే కొమ్మ, నీవు?”

“నిజము సర్వేశ్వరా, నీ మాట సత్యంబు;

ఆడి తప్పని వాడ’వయ్య నీవు;

నీ చెలికా’డైన నీరజనాభుండు

మోహి’నీరూపము పూని’నపుడు

నీ'వప్పుడా మోహినిని మోహమున వెంట-

బడిన మాట పరాకు పడితి'వేమొ?

నీ గుణం'బెరుగనా? నిన్ను నే'నెరుగనా?

నాకడనా మాయ నడత'లె?

580

ఇతరకాంతలు నీకు హితము కా'కున్నచో,

కాలభైరవు'న్నెట్లు కంటి'వయ్య?

పరవధూమణుల ఒప్పని వాడ'వన్నచో,

హనుమంతు'డెటు నీకు జనన'మొందె?

అన్యకామినుల నీ'వాసింపకున్న, అ-

శ్వేతామ ఎటు సీకు జన్మ'మొందె?

మనసు మెత్త ని వాడ'వని ఎరుంగుదును; ఏ

వనిత కోరినను లే'దనగ. తేవు;

కల్ల మాటలు మాను గరభకంఠా, ఇంక

గోచరం'బయ్యె నీ గుణము'లెల్ల;

అఖిలలో'కేసుడ'నై ఉండి నీ'విల్లు.

కల్ల బాసలు చేయ జెల్లు'నయ్య?"

అని ఇట్లు చాల ఖండనముగా పలికిన

గౌరీతో ఇ'ట్లనె కామహరుడు:

“ఇట్లాని దయ తప్ప, ఎంత వానికీ'నైన

నిలువ శక్యము కాదు నిజము గౌరి;

దండంబు దండంబు తప్పు నా'యెడ వచ్చె,

'దయ జూడు వయ జూడు దాసు నను, :

దాసుని తప్పులు దండంబుతో సా

గనుక, తల్పును తీయ గదవె శారి," 500

అనుచు చేతులు మోడ్చు అంబికానాథుని

కనుగొని శ్రీశారి కనికరించి,

తత్తరపాటుతో తలుపును తీసి, సా'-

ప్రాంగంబుగా మొక్కి అంతిపురికి

తోడ్కొంచు చని, హఠాత్కాలికాశయ్య వ-

భ్రండును తాను కూర్చుండినంత,

సవతిని కన'నెంచి జడలలోపలనుంచి

గంగ ఒ'కించుక తొంగి చూచె;

తొంగి చూచుచు'నున్న గంగను పొడగాంచి

అతికోపమున శారి అనియె'నిట్ల :

"ఎవతవే'శివు శిర'మెక్కి కూర్చుంటివి

గయ్యాళినవతి, కన్దాన లేక?"

"కన్ను కాననియంత గయ్యాళి నే గాను;

శారప్ప, ఆకాశగంగ'నాదు."

"గంగ'నై'తే నీవు గగనచుండుండక

మగని శిరం'బెక్క'తగునె గంగ?"

"మగని మాటకు నేను మా'రాడ లేక శా'-

రప్ప, ఉంటి'నతండు చెప్పిన'ట్ల'

"అ'ట్లైన మారు మా'టాడక ఒక మూల

ఒదిగి నీ'వుండగా గదవె గంగ," 600

“ధవునికి మనమీద దయ'యున్న శౌరప్ప,

ఒదిగి ఉన్నను ఏమి కొదువ మనక?”

“గతి మాలి నా ఇంట కడి చేయ'టే కాక

నుత్సరింతువె మతి మాలి గంగ?”

“మును పుట్టు చెవులకంటెను వెన్న పుట్టు పొ-

మ్మ'లె వాడి శౌరప్ప, తెలిసికొనవె.”

“అచ్చికల్ బుచ్చికల్ ముచ్చికల్ చూపుచు

తగులుకొంటివె నాదు మగని గంగ?”

“వచ్చితి, ఇక నీవు వద్దన్నమానను;

శౌరప్ప, ఏటికి కచ్చుకొనగ?”

“హీనజాతివి; నీకు ఇంతటి గర్వమా

గతి మాలి వచ్చిన గడుసు గంగ?”

“కర'కై న రాళ్ళ బంగారంబు పుట్టు; శా'-

రప్ప, పుట్టుక ఎచ్చ'టెన'నేమి?”

“ఉన్నతగోత్ర'నముద్భవన్ నేను; ఏ

గతిని నన్ పోలగా గలవు గంగ?”

“పాలసం'ద్రంబులోపల పు'ట్టె విషము; శా'-

రప్ప, పుట్టుక ఎచ్చ'టెన'నేమి?”

“వలపు మందులు పెట్టి వలపించుకొంటివా

గడప దాటని శివున్ గడుసు గంగ?” 610

“వలపు మందులు చాల కలుగు కొండను; నీవు

శౌరప్ప, పుటిసి గానె అందు?”

“నో, రెత్త, కుండ తన్నులు నిన్ను తన్నుచో,
ఈ మూల నీకు ది'క్కవరె గంగ?”

“దిక్కు'లన్నిటికిని ది'క్కైన దొర'యె శా'-
రప్ప, నిక్క-ముగ ది'క్కగును నాకు.”

“అహ! ఎంత చనువరి'నైతివే? హరుని ముం-
దర పల్కగా గల్గినావు గంగ.”

“జడల స'న్నుంచె పార్శ్వమున ని'న్నుంచెను;
శారప్ప, చనువరిన్ గానె నేను?”

“శిరసును దిగ'వేమి సిగ్గు మాలిన గంగ,
ఇంతటి సామంత'మెవ'రొసగిరి?”

“నను బాయ'ననుచు బాసను చేసి తెచ్చె, ఓ
శారప్ప, శివు'డధికార'మిచ్చె.”

“శిర'సెక్కి ఉంటకు సి'గ్గెన లే'దట?
నీతియు తెలియదే నీకు గంగ?”

“అకాశగంగ నే'నని వ్యోమకేశుండు
తల దాల్చె; శారప్ప, త'ప్పె'టాను?”

“జాల్లి చూడగ కల్లు జాలరి దానవు;
ఎట్లు నిన్ వలచెనే ఈశ్వరుండు?” 620

“కల్లు జాలరినె, నే కొండ దాననె, నన్ను
శారప్ప, శంభుండు కోరి తెచ్చె.”

“సొగసు చూడగ పట్టి సుశృదానవు నీవు;
ఎట్లు నిన్ వలచెనే ఈశ్వరుండు?”

“సుళ్ళ దాననె తేక నల్ల దాననె, నన్ను
గౌరప్ప, శంభుండు కోరి తెచ్చె.”

“నడవడి చూడగా వడి గలదానవు;

ఎట్లు నిన్ వలచెనే ఈశ్వరుండు?”

“వడిదాననో, బండవంటిదాననె, నన్ను
గౌరప్ప, శంభుండు కోరి తెచ్చె.”

“పతి నముద్రిడు గదా? అతనిని విడిచి, ఈ
మగనిని మరుగుట తగునె గంగ?”

“తొడి జంపిన వాని తగులుకొనుటకంటె

గౌరప్ప, పాపమే మారు మనువు?”

“చెల్లబో! గంగ, భీతిల్లగా బోక మా-
టకు మాట పల్క దొడంగినావె?”

“నీవు మాటాడగా నేను మాటాడక-

యుండుట గౌరప్ప, ఉచితమానె?”

“ఉచితంబా, కాదా, నీవూర'కుండని'యెడ,

తరిగొత్తు నీ జిహ్వ తప్పుకుండ”

630

“నీ తరిగిన కూర నా తరిగిన కూర

గౌరప్ప, వడ్డించు కంచమందు”.

“చెవులు గీ'మను'నట్లు చెంపకాయను కొట్ట

గలను సుమ్మి, ఓసి గడుసు గంగ.”

“నీవు కొట్టిన కాయ నేను కొట్టిన కాయ

గౌరప్ప, నింతుమా గంపయందు?”

“అతిచను శ్కారంబు’లాడ’కుండంగ పం-

స్తాడగా కొట్టుదు’నోసి గంగ.”

“నీవు కొట్టిన పండ్లు నేను కొట్టిన పండ్లు
పంతుమా శౌరప్ప, బాలురకును?”

“ఇప్పు’డాడిన మాట ఇక ఆడ’కుండంగ
పడ దో’సి కుమ్మెద గడుసు గంగ.”

“నీవు కుమ్మిన మన్ను నేను కుమ్మిన మన్ను
శౌరప్ప, గోడను కట్టినచ్చు.”

“గోడ మూలను పెట్టి కొప్పును పట్టి వం-
చుచు నిన్ను దంచెద సుమ్మ గంగ.”

“నీవు దంచిత వెన్న నేనూరకోరాదు,
తగు రీతి శౌరప్ప, దంతు నేను.”

“దంతువా? కన్నులు తలపైకి వచ్చేనా?
నో’రెత్త’కుండ తన్నుదును నిన్ను; (64)

చూడవే నవతిరో, చూడవే,” అని పల్కి

కను’లెర్ర చేసి అగ్రహముతోడ
లేవగా బోన, జటావాటిలో గంగ

అశ్శర్మకరముగా అణగి పోయె.

తలలోన శ్రీగంగ దాగిపోవుట చూచి,

“దానితో మన’కేమీ తర్క?” మనుచు,

హరు మోమువీక్షించి అంబిక ఇట్లనె:

“చెల్లబో మీ వజ్ర శ్రీమహేశ!

ఎవరెను తే లేదు, ఏ పాపమెరుగున?

టంచు నాతో ఎట్టు'లంటి'నయ్య?
వలు విధంబులుగాగ బాస చేసితివి; ఏ-

దీ నీదు నియమ? మేదీ నిజంబు?
నీ భ్యాతి ఎబ'కేగె? నీ నీతి ఎచటికి

పోయె? నీజ్ఞాన'మే మూల'నణగె?
జాలరి కన్యక'నేలాగు తెచ్చితి?

కులహీన'నేలాగు వలచినావు?
సవతి పోరును పెట్టి చేవి'నాలకించితి

కా'దన'కుండ వేడ్కగను నీవు;
తరుణి పెట్టిన ముందు తల'కెక్కెనో నీకు?

తల'కెక్కెనో దాని వలపు నీకు?

650

నీచు కాంతను తెచ్చి నీ జడలం'దుంచి
నను రప్ప బెట్టుట న్యాయ'మయ్య?
అఖిలలోకములకు ఆదికారణుడవు,

పరమాత్ముడవు, సర్వపాలకుడవు:
ఇంత వాడవు నీ'వె ఇట్లు చేసినను, నే'-

నేమి చేయుదును? ని'న్నేమి అందు?
వెలు'గ చేనును మేసి వేసిన, తండ్రి'యే

కొడుకు కూతుల అమ్మకొన తలచిన,
అన్న'మే విష'మైన, అవనీతలేకు'డే

న్యాయధంగంబుగా నడుచు'చున్న,

పాశ్చాత్యుడే తన భార్య 'మెల్లక'యున్న,
 వద్దంచు చెప్పెడు వార'లెవరు?
 నన్ను కన్నడ చేసి నామీద ఒక్క తెన్;
 తెచ్చుట న్యాయమా దేనదేన?

కాల'మెల్లను తీరగా ముది కాలాన
 తెచ్చితి మచ్చెంపు మచ్చెకంటి!
 తెచ్చిన వెన్న సందియ' మొందగా'నేల?
 దాపరిక'బేల? దబ్బ'రేల?

అదియును నీవు ఇష్టాలాపములతోడ

ఉల్లాసమున కూడి ఉండ వచ్చు;

660

చాలు నీతోడి సంసారంబు, చాలును,

పడుచు కాంతను కూడి ప్రబలు'మయ్య;

నడుచును నే'నున్న'యెడలను మీ'కడ్డు,

'సెల'విమ్మ, పు'ట్టిల్లు చేర బోదు;

నీ పదధ్యానంబు నే మరువక ఉండు,

'సెల'విమ్మ, పు'ట్టిల్లు చేర బోదు;

దయ ఉంచు, పది వేల దండముల్ పెట్టెద,

'సెల'విమ్మ, పు'ట్టిల్లు చేర బోదు;

సెలవు, ముమ్మాటికిన్ సెల'విమ్మ సెల'విమ్మ

'సెల'విమ్మ, పు'ట్టిల్లు చేర బోదు,''

లనుచు ఈశుని కాళ్ళకును తాను సాగిలి

సాగి పోవక సాగె శైలకన్య,

శర్వాణి ఈ లాగు సాగి పోవుట చూచి
 సంభ్రమంబున లేచి శంకరుండు,
 “నిలువవే కోమలీ, నిలువవే,” అని పరు-
 గున పోయి కేల్పట్టుకొనుచు నిల్చి,
 సందిటన్ పట్టి, ఆ సకియను కొనితెచ్చి
 సుమశయ్యమీద కూర్చుండ జెట్టి,
 మోము చెమ్మట బాపి, ముంగురులెగదువ్వి,
 నరుల చి'క్కెడలించి సరిగ చేసి,

670

మన'స్సెల్ల కరగించి, మక్కువతోడ లా-
 లన చేసి శంకరుండనియె'న్నిట:

“హరివర మేఘుల'కై నను వెరువని
 వాడను, వెర'చు'చున్నాడ నీకు;
 తప్పు చేసిత'నంచు బప్పుకొనుచు'నుంటి,
 కరుణతో తప్పును గడుప'మంటి;
 బడబడ్డ న'న్నిట్లు చెడ'నాడ తగు'నటే?
 నీ'వెరుగని'యట్టి నీతి కలదే?

పతి చేయు తప్పును బయటపెట్టని'యట్టి
 సతి'యే కదా పతివ్రత'యనంగ?
 నీ నంటి క్షణాలు నీ వంటి గుణవతి

కలదే పద్నాలు లోకములలోన?
 హరి కాంత శ్రీసతి, అజు కాంత భారతి,
 నీతోడ సరిపోల నేరు'రొక్కొక్క?

పరమపతివ్రతాభామినీమణివి, నన్

కాచి నా తప్పును గడప వలదే?

మన ఇద్దరికి ఒకే తనవు కదా అర్థ-

నారీశ్వరుండను పేరుబట్టి?

నా తప్పు నీ తప్పు, నా కీడు నీ కీడు,

నా గొప్ప నీ గొప్పగాగ నమ్ము;

680

నీ వెన్న-నే నాకు ఏ వనితయు కూడ;

ఎవ తె నీకంటె నా'కెక్క-వోను?

అడి తప్పిన వాడు హరుడంచు నా'కప-

నింద తెప్పించుట నీకు తగునె?

తగుసని గంగను మిగులంగ తెచ్చితి,

పో'వ్వును'టెంత లోపమ్ము చూడు;

లోప'మైనట్టి మాటా పల్కు-మందువు?

నాదు లోపము నీది కాదె చెప్పుమ;

భామ, కైలాసపు శట్టంపు దేవి'వీ-

వే, ఇట అధికార'మెల్ల నీ'దె;

నీ ఇల్లు, నీ సొమ్ము, నీ మాట, నీ ప్రజల్,

నీ అధికార'మన్నిటను చెల్లు;

కలముచేతను గాని గురుతుచే గాని జా-

లరి గంగ నీతోడ సరి ఎ'టెను?

మదిలోన ఇక ఆరమర'తెల్ల మాను, నీ'

సెలవు నే దాటను కలను గూడ;

నమ్ము ముమ్మాటికి నా మాట, నీదు పాగ్-

ణ'మై నా పాణమ్మ సుమ్మ కొమ్మ;
కల'నై న నేను నీ సెలవు చాట', 'న'టంచు

బాస'లొసర్చె ఆ పరమశివుడు.

690

అగ్నిసాక్షిగ బాస'లపుడీశ్వరుడు చేయ

మారు మా'టాడక గౌరి నిలిచె;

మారు మా'టాడక గౌరి నిల్చె'న'టంచు

సంతోషమును పొందె శంకరుండు.

అఖిలలోకములు మాయను ముంచు'చు'న్నట్టి

శివుడు గౌరిని మాయ చేయ లేడె?

ఇద్ద'రొక్క విధాన ఇప్టవాక్యములతో

ప్రొద్దు పుచ్చిరి రాగభోగములను.

వారి సంతోషంబు వారి సంభాషణల్

కని విని'నట్టి శ్రీగంగ'కపుడు

కడుపులో చెయి పెట్టి కలిపి'న'ట్లాయె; బ-

లైములతో పొడిచిన లీల'నాయె;

సవతిపై పుట్టు గోషమును పట్టగ లేక

జడలపై 'కురికి ఈశ్వరుని'కనియె:

“శాబాసు! శంకరా, సకలవశంకరా,

ఇంత ఘనుండ'వం'చెరుగ'నైతి;

గౌరప్పచే నను కాని మాటల'నెల్ల

ఆడించినాడ'వన్యాయముగను.

గౌరవ్వు నను పూని కాళ్ళ తన్నెద'నని
 రాగ, నీ జడలలో దాగినాను; 700
 కనుల చూచు'టే కాని కాదు పో'దన'నైతి'-
 వెదురు చెప్పగ లేక బెదరి బెదరి;
 తెలిసె నీ గుణ'మెల్ల జేట తెల్లంబుగా,
 దిగ'కుండగా లోతు తెలియదు గద?
 నవతి మీది బ్రతుకు చందంబు కా'దని
 తల్లి పల్కినది సత్యం'బె అయ్యె.
 ఇల్లాలు నీకింత బెల్లపు కుం'డైన,
 ఏల తెచ్చితివి న'న్నాలిమిద?
 ఇంత చాలని వాడ'వేల తెచ్చితివి న'-
 న్నేలూరి పురమున'కేగుదెంచి?
 అఖిలలోకేషుడ'వనుకొంటి'నే కాని
 ఇంతికి భయపడు'టెరుగ'నైతి;
 బ్రహ్మ వ్రాసిన'యట్టి వ్రా'లిట్టు'లుండగా,
 ని'న్ననన్ పని లేదు నీలకంఠ;
 నిజముగా నా'కయి నీవు జడియ'నేల?
 మాటి'కాలిని బ్రతిమాల'నేల?
 గౌరవ్వు నన్ను దుఃఖపు మాట'లన'నేల?
 తన్నరాగా నేను దాగ'నేల?
 తరుచు మీ'రిద్దరు తంటాలు పడ'నేల?
 నీ'వె ది'క్కని నేను నిల్వ'నేల? 710

నీ విధేయత'లెల్ల నేను చూడగ'నేల?
 చూడ లే'కేదో నే'నాడ'నేల?
 జనసంబునుండి పెంచిన తలిదండు' లీ
 పిమ్మట కూడ నన్ పెంచ లేరె?
 నేను పుట్టిన తావు నే చేరి ఉండెద,
 నిండు వేడుక మీర'లుండు'డయ్యె;
 ఆలి మాటలకు లో'నైన వాడ'వ'టంచు
 నే'నెరుంగగ'నైతి నీదు గొప్ప;
 సెల'విమ్ము, పు'ట్టిల్లు చేరి నే'నుండెద',--
 నని ప్రణమిల్లె శంభునకు గంగ.
 ప్రణమిల్లి గంగ శ్రీపార్వతిన్ పొడగాంచి
 ఎదురుగా నిలుచుండి ఇట్లు పలికె:
 "ఓ అప్ప, గౌరప్ప, ఓ భాగ్యముల కుప్ప,
 నేబాసునే! నీ'కె చెల్లు గొప్ప!
 శంభున'కై వచ్చి చాల తిన్నాను నీ
 చీవాట్లు, తిట్లు, నీ చేతి కొట్లు;
 పడ జాల ఈ పాట్లు, పది వేలు, పది వేలు;
 చా'ల్పాలు'నిట్టి సంసారసుఖము;
 సామంతుల కొమార్'వై మేటి సామంత-
 ముస నను సాధించి పోసినావు;
 ఇం'తె చేసితివ? మ'రేమి చేసితివ? కా-
 నీ, కాని, చూచుకో ఇంకమీద;

మాట'లెన్నైనను ఏటికి? క్రియ పృథా-
 నము గదా? చూడు మూ'న్నాళ్ళలోన;
 నీలకంఠుడు నీవు నిఖిలభోగంబులు
 అనుభవించుచునుండు'డతిముదమున;
 అనుభవించుచునుండు,'డని సతాయించుచు
 ఏగెను గంగ పుట్టింటికపుడు;
 తల్లిదండ్రులకు నృతాంతమున్ చెప్పక
 చూడ వచ్చితి'నని సుదతి బాంకె.
 గౌరవ గర్వమే కరణి దింతు'న'టంచు
 హృదయంబులోన ఊహించి గంగ,
 బిగములోపల కల్లు జలనిధు'లన్నియు
 ఇంకి బీటలు పారి ఎండ జేసె:
 గంగ ఏభంగిదో కనబడ'కుండగా
 మాయ కావించె భూసుండలమున.

గంగ చ'న్నట్టి వెన్నను మరునాడు పా-
 ర్వతి స్నానమును జేయవలసి వచ్చె;
 గౌరీమహాదేవి కైలాసమున ఉన్న
 కొలను దగ్గర'కేగె జలకములకు; 730
 కోటి దివ్యాంగసల్ కూడి వెంటను రాగ
 కొలను లోపలి'కేగె జలకములకు;

కొలను బీటలు పాతి జలముల లేకుంటు-
 కథికవిభ్రాంతురా'లయ్యె గారి.

అధికవిభ్రాంతితో ఆ పార్వతీదేవి,
 “ఇది ఏమి పాపమో ఎరుగ రాదు;

స్నానంబు చేయగా జలములు లే,” వని
 కళవళంబును పొంది గారి అపుడు,
 దారి బోయెడి వారి'నారసి ఇట్లనె:
 “వింటిరా? నేడొక్క వింత పుట్టె:

ఏమి పాపమో కాని ఈ వేళ మన ఊరి
 కొలకులలోపల జలము లేదు;

స్నానంబు చేయక నే'నెట్టు'లుండుదు?
 సాధనం'బేమి? ఓ సఖియలార,

కడు వేగ ము'జ్జగంబుల'కేగి మీరు వా'-
 రిధులందు, నదులందు, నిధులయందు,

ఏళ్లయందును, సెల'యేళ్లను, సరసులన్,
 కొలకులన్, బావులన్, గుంటలందు,

వెదకి ఉప్పని'వైన, ఉదకముల్ తెండు; ని-

ర్మలముగ స్నాన' మేన్ సలుపవలయు; 740
 నిర్మలస్నానంబు నే సల్ప'కుండ శి'-

వార్చన చేయు'టర్హంబు కాదు;
 తొలుత శివార్చన సలుపక'యుండ భో-

జనమును చేయగా జనదు గాదె?”

అని దాదులకు చెప్ప, ఆ దాదు'లప్పుడు

శాంకరి చెప్పిన చందమునను

తలలపై పసిడి కుండల పెట్టుకొంచును

తిరిగిరి ఛప్పన్న దేశములను;

గంగ, గోదావరి, కావేరి మొద'లైన

నదు'లెల్ల వెదకిరి ఉదకములకు;

కాశీగయాప్రయాగప్రముఖక్షేత్ర-

ముల'నెల్ల వెదకిరి జలములకును;

వెదకి వేసారుచు వెలదు'లందరు కూడి

“ఎంత వింత?” అటంచు వింత పడుచు,

కైలాసగిరికిని కృష్ణురి గౌరిని

కని దండములు పెట్టి అనిరి ఇట్లు:

“ఓ అమ్మ, మా తల్లి, ఓ జగద్రక్షణీ,

శాంకరీ, శాంభవీ, సర్వజనని,

చెప్పిన తీరుగా ఛప్పన్న దేశంపు

నదుల'నన్నింటిని వెదకినాము;

750

వెదకి వెదకి చాల వేసారినాము; క-

టూ! నదులన్ బుర'దైన లేదు;

ఇంకి బీటలు పారి ఏ'ల్లెల్ల ఉన్నవి,

ఏమి హేతువో చెప్ప లేము తల్లి;

అరకాళ్లు పొక్కగా తిరిగితి'మే కాని

ఫలియింప'వయ్యె మా పడిన శ్రమలు;

గాలించినాము పద్నాలుగు లోకముల్,
 మాయ'మాయెను గంగ మహిని లేదు,
 అని చెప్పగా విని తన'కేమి తోచక

కళవళంబును పొందె గౌరి మనసు;
 తన'కేమి తోచుకొండిన హేతువున గౌరి

చెక్కిట చెయి చేర్చి చిన్నబోయె.
 మూడు లోకంబులు పుట్టించు నిర్మాత

గంగామహత్త్వంబు కాన'దయ్యె;
 పద్నాలుగు లోకముల్ పాలింప గల మాత

గంగామహత్త్వంబు కాన'దయ్యె;
 సామాన్యవనితల చందాన నగజాత

గంగామహత్త్వంబు కాన'దయ్యె.
 గంగామహత్త్వంబు కానగా లేక వి-

ఘ్నశ్వరుఁ పిలిపించి ఇట్లు పలికె: 760

“నా ముదుల కుమార, నా తండ్రి, గణనాథ,

వింటివా? నే'డొక్క వింత పుట్టె:
 స్నానంబు చేయగా జలములు లేవు ప-

ద్నాలుగు లోకంబుల నదులయందు;
 ఇది ఏమి చిత్రంబు? ఇది ఏమి మాయ? ఇ'

దేమి కర్మంబూ నే'నెరుగ జాల;
 పహజ'మకా నిర్మలస్నానంబు లేకుండ,

ఏ నీతి నిలుచు? ఏ'మొనరు ?

వీరశై వాచారవిధు'లెట్లు నడుపుదు?

ఏ రీతి జసియింతు తారకంబు?"

అను తల్లితో గణాధిపు'డనె: "ఓ తల్లి,

ఇది గంగ మాయ, మ'రేమి లేదు;

గంగామహత్త్వంబు కానగా లేక పా-

దములతో ఆమెను తన్న బోలి;

కోపంబు మదిలోన కాపురం'బై ఉండ,

ఇంకించె జలముల'నెల్ల గంగ;

గంగామహాదేవి కావించు నూయ'యే

కాని వే'రొక్కటి కాదు సుమ్ము;

ఆమె సర్వావన, అత్యంతపావన,

మహిమసహిత, పాపరహిత ఆమె;

జాలరి'దనుచు నిస్సారంబుగా చూచి

అన రాని మాటల'నంటి'వామె;

ఎదిరి శక్తి ఎరుంగ'కెగు'లాడగ'నానె?

ఆమె ఘహత్త్వంబు'నరయ'వైతి;

ఎంచి చూడంగ మీ'రెల్ల విధంబుల

సవతులు, మరి మీకు సవతు లేదు;

ఒక ఇంటి బిడ్డలు, ఒకని భార్యలు మీరు

సవతులు, మరి మీకు సవతు లేదు;

హిమవంతు కూతుర'వీవు, గంగయు హిమ-

వంతుని వలన'నే వసుధ గలిగె;

హరుని వామాంగంబునందు నిల్చు నీవు,
 ఉత్త మాంగంబునందుండు గంగ;
 మీకు భేదము లేదు, మీరిద్దరొకటియే,
 మూల'మెరుగ'కెల్లు మోస పోతి;
 సదుపాయమును తెల్ప'జాలు తండ్రి'యే, 'లని
 తాను గౌరియు శివు దానికి చేరి,
 కల తెర'గంతయు తెలుపగా'నే మహా-

శ్చిర్యంబు నటియించి శంకరుండు:
 "ఏమి? ఏమీ జల'మే లేక పోయెనే

ఈ'రేడు జగముల? ఎంత వింత?

780

జల'మే లేకున్నచో జను'లెల్లు మనుదురు?

నీ'రె పా'ణిధారకారణంబు;

ఈ వింత పుట్టగా ఇతరమార్గము లేదు,

ఈ మాయ మన గంగ'దే నిజంబు;

జాలరి గంగతో జగడంబు వద్దని

నే చెప్ప విన'దాయె నీదు తల్లి;

కాదు పో'దని నేను గట్టిగా చెప్పగా

కోప'మెచ్చుగ' తెచ్చుకొనుచు లేచె;

విన'కున్న'యపుడు చెప్పిన లాభ'మేమని

మారు మా'టాడక ఊర'కుంటి;

ఫట్టి'సింటికి గంగ పోవు'చున్నను చూచి

మారు మా'టాడక ఊర'కుంటి;

నిలిపిన కలహముల్ కలుగు'నంచును నేను

మారు మా'టాడక ఊర'కుంటి;
నిలువ'కే'నూర'కుంటిని గదా అనియు, మీ

అమ్మ తిట్టినది గదా అనియును,
తాపంబు జనియించి కోపంబుతోడను

గంగ ఈ వింత కల్గంగ జేసె;
నే వెళ్ళి పిలిచిన నా వెంట రాదు, ఆ
గతిని పిల్చుటయు యక్తుంబు కాదు; 790

అలుకను కల్గించినట్టిది మీ అమ్మ,
ఆమె పిల్చిన తప్ప'కరుగు'దెంచు;
మీ అమ్మ మాట'లేమియు తిన్నగా నేర,'-

దామె వెంబడిని నీ'వరుగు'మయ్య;
విద్యల నేర్చిన వెరవరి'వౌటను
మంచిగా పొదుపుగా మాట'లాడు;

మంచిగా పొదుపుగా మా'టాడగా గంగ
అలుకను విడ'నాడి అరుగు'దెంచు;

అడకువతో కాలి నడక'నే వెళ్ళుడీ,
కానిచో గంగ అల్కును విడువదు,"

అని తన తండ్రి చెప్పిన గతి గణపతి
పార్వతితో కూడి బయలుదేరె.

కష్ట'మెరుంగని గౌరి గాసిల్లెను,
నడువ నేరని గౌరి నడువసాగె;

సారెను దారిలో చతికిల బడుచును,
 కాళ్ళు పొక్కగ గడగడ'మనుచును,
 కొడుకు చే'యూతను కొని ఉస్సు'రంచును,
 "హా! ఎంత గతి? ఈశ్వరా," అటంచు,
 ఊళ్ళును పల్లెలు ఏళ్ళును నదులును
 అడవులున్ కొండలున్ గడచి గడచి, 800
 గౌరీమహాదేవి గణనాయకునితోడ
 ఏలూరి పురి దరి'కేగుడెంచె

ఆ రీతి గంగామహాదేవి వచ్చిన
 సంగతి ఆలించి గంగ అపుడు,
 తన పట్టణపు నాల్గు దారులు కట్టించె
 చేరి ఎవ్వరు ప్రవేశింప'కుండః
 తుమ్మ కంపల ఎల్ల తో'వల వేయించె,
 పరపించె కుల్లు చేపల అటు పయి,
 తలుపులు వేయించి ద్వారంబులందు కా-
 వలి ఉంచె భూతాల వంటి బంట్ల.
 గౌరీమహాదేవి గణపతితో రాగ
 తో'వ'కడ్డం'బయ్యె తుమ్మ ముండ్లు;
 తుమ్మ కంపల'నెల్ల తొలగించుకొని రాగ
 కుల్లు చేపల కంపు కొట్టు'చుండె;

కల్లు చేపలు దాటుకొని పోగ కావలి

బండ్లు పోనీ'రైరి పైకి వారి;

గంగమ్మ ఆనతి కా'కుండ రా కూడ' -

ని వచించుచు అడ్డుకొనిరి భటులు.

“కైలాసగిరినుండి శౌరియు గణపతి

అరుదెంచి'రనుచు గంగమ్మతోడ

810

ఎరిగింపు,'డనుచు గణేశుండు పల్కగా,

వారి'నచ్చట నిల్పి ద్వారభటులు

గణనాథుతో కూడి శౌరమ్మ వచ్చిన

సంగతి తెల్పిరి గంగ'కపుడు.

తెల ఊచి ము'మ్మారు తర్కించి, “శౌరికి

గర్వభంగం'బయ్యె గద,” అటంచు

తలపోసి, గంగమ్మ ద్వారపాల్కురతో గ' -

కాధపు పిలువగా ఆజ్ఞ ఇచ్చె.

ఆ మాట విని శౌరి'నచ్చట'నే నిల్పి

గణపతి చనియె గంగమ్మ కడకు;

గణనాయకుని చూచి గంగామహాదేవి

కడు వేగ ఎదు'లేగి కాగిలించి,

చెక్కిలి ము'ద్దాడి, నుక్కువతో చీర

చెరగున నె'మ్మాము చెమట తుడిచి,

పన్నీట అతని పదములు కడిగించి

సాగసు గద్దెయను కూర్చుండ బెట్టి.

వింజామరలసోడ విసరించి, అలసట

తొలగించి గంగమ్మ పలికేనిట్లు:

“నా తండ్రి, ఓగణనాథ, నీవిట్టి రీ-

తని కాలి నడక'నేజేసేనేల?

820

నీ తల్లి గౌరమ్మ నీతోడ వచ్చిన-

దట, ఏమి పని ఉండి అరుగుదెంచె?

ఈ నీచు కొంపల'కేల తా వచ్చెను,

వాసి కల్గిన ఇంటి వారి బిడ్డ?

జాలరి కొంపల' కేల తా వచ్చెను,

పేరు కల్గిన గొప్ప వారి బిడ్డ?

హీనబాతుల'యిండ్ల'కేల తా వచ్చెను,

పరువు కల్గిన దొడ్డ వారి బిడ్డ?

పరువు మర్యాద లోపముగ గౌరవ్వు నీ-

చంపు కొంపలను కా'టుంప తగునె?

తగని కొంపల'కట్టి తరుణి రా కూడ'ద'-

టంచు రమ్మని పిల్వ'నై'తి కొడుక;

పగచేత'నో గర్వభావంబున'నె పిల్వ'-

నై తి'నంచు తలంప'కయ్య తండ్రి,"

అని కంటనపు మాట'లాడిన గంగతో

ఈ గతి పల్కె గణేశ్వరుండు:

“పదునాల్గు లోకముల్ పావనంబును చేయ

గల'యట్టి తల్లి, గంగామతల్లి,

జీవనంబుల'కెల్ల జీవనంబవు నీవు,

ఎల్ల లోకములు నీవల్ల నిలుచు;

830

నీవు లేకున్నచో నిలువగా జాలక

ఎల్ల లోకంబులు తలడ్చిల్లు;

నీ శక్తి ఎరుగంగ నేరక మా అష్ట

అస రాని మాటల'నాడె నిన్ను;

ఆడి'నందుకు ఆమె అతిశయ'మణగించి

గంగలోపల నీవు కలిపినావు:

నీ మాయ చేత'నే నిఖిలలోకంబుల

ఏరులున్ చెరువులున్ ఇంకి పోయె;

స్నానంబు చేయ మా జనని గౌరికి ఒక

దోసెడు నీ'శ్చైవ్య దొరక లేదు;

ఆమె మా జనకునితో మొర పెట్టి ఆ-

లింప'డాయె, మరి పాలింప'డాయె;

ఐదు దినంబు'లై ఆమెకు స్నానంబు

లేదు, శివార్చన లేదు, రామ-

నామమంత్రస్మరణంబును లేదు, ని-

ద్రాహారసౌఖ్యము'లైన లేవు:

నీ మహత్త్వ'మెరింగి నీ'వె దిక్కు'వని నిన్

వేడంగ వచ్చె నా వెంట ఆమె;

ఆమెపై కోపంబు అణగించుకోన'వన్ము,

కఠినత్వమును మాని కనికరింపు;

840

అమెపై కోపంబు అణగించుకొనకున్న

అట్లులోకంబులు అణగి పోవె?

జలములు లేమిచే సకలజగంబుల

జనులు కనులు ప్రిలి చత్తురమ్మ:

ఇనుము నిమిత్తమై అనలంబు సమ్మెట

దెబ్బల పా'లైన తెరగు తోచె;

మీ'రిరువురు ఇట్లు పో'రాడు'చున్నచో

లోకంబు'లకు లోల'మగును;

శారమ్మ నిన్ను అశారవమును చేయ

లోకుల తప్పేమి? లోకజనని,

బింకంబుచే తల్లి బిడ్డల చంపుకొ-

నంగ భాపించుట న్యాయ'మానె?

దయ జూడు దయ జూడు ధరణీజనంబుల,

కరుణించు కరుణించు గౌరి'నింక;

నీ ఆజ్ఞ తప్పక నిలిచె వాకిట నామె,

కరుణించు కరుణించు గౌరి'నింక;

నీవు చెల్లెల',వామె నీకంటె పెద్దది,

కరుణించు కరుణించు గౌరి'నింక;

లోకేశు భార్యలు లోకమాతలు మీరు,

మీ'రిద్ద'రొకటిగా మెలగ వలయు; 850

త'ప్పొప్పుకొని నీదు దరిని చేరిన దాని

చుంకన చేయుట చొప్పు కాదు;

పగ'లెల్ల మరచి కోపము విడ'నాడి, క్ష-

మించుట'యే సుమ్ము మేటి గుణము;

భిన్నురా'లై గౌరి ఉన్నది వాకిట,

పిలువ గ'దమ్మ, లోపలికి నీవు,"

అని గణనాథుండు తనతోడ బోధింప,

అగ్రహంబును విడ'నాడి గంగ

కడు నడిగా లేచి కొడుకు వెంబడి'నేగి

వాకిట'నున్న పాగ్వతిని చూచి,

పాదపద్మములకు ప్రణమిల్లి నిలుచుండి

“దయ కల్గెనా నీకు తల్లి?” అనుచు

తోడైచ్చి, బంగారు తూగు'టుయ్యెలమిద

కూర్చుండగా బెట్టి, కూర్మితోడ:

“ఓ అమ్మ, గౌరమ్మ, ఒకతె'వే గణనాథు

కూడి వచ్చితి', వెందుకొర'కిచటికి?

హీనస్థలం'బిది, పల వచ్చితివి? కా'-

ల్నడకను వచ్చుట న్యాయ'మౌనె?

పని'యున్న'యెడ దాసదనులచే కబు'రంప-

గ'నె చేతులను కట్టుకొనుచు రానె? 860

రాణివాసపు స్త్రీవి, రా దగునే ఇట్టి

చోటుల'కెల్ల మా బోటులవలె?”

అని గంగ పలుకంగ అపుడు గౌరీదేవి

ప్రొత్తి చేతు'ను చేతు'ను పట్టి:

“చెల్లెలా, గంగ, నీ నెల్లరి తల్లివి,
 నీ శక్తి నే నోల్పు నేరే నైతి;
 సిగ్గుతో పచ్చితి: ఎగ్గు తంచగ బోకు,
 వెన్నదానను నేను పిన్న పేవు;
 నీవే గతివేటంచు నే నచ్చి నలిచితి,
 నా కార్యమీ వె ఒనర్ప వలయు;
 ఐదు దినంబులై ఆహార మెరుగను,
 శ్రీశివార్చనమును చేయ లేదు;
 జలములు లేకున్న జరుగవు కార్యముల్,
 జలములిమ్మా లోకజనని, గంగ,”
 అనుచు గడ్డము పట్టుకొని శౌరి వేడగా,
 మవ్వంపు చిరునవ్వు నవ్వి గంగ
 ఆదరంబునను శౌరీ దేవి నెక్క ప-
 సిండి గడ్డియను కూర్చుండ బెట్టి,
 “నలుగు పెట్టు, ” డటంచు సెలవీయ దాదులు
 పసిడి పీటను వేసి పార్వతికిని, 870
 సంపంగె నూనెయు జవ్వాదియును కూర్చి,
 అతిసుఖంబుగ తలయంటి అంటి,
 నలుగును కొని తెచ్చి నలిచిరంతటను శౌ-
 రీమహాదేవి శరీరమునకు;
 గంగ యాజ్ఞ ను జేసి పొంగి పారుచు నున్న
 గంగాది డెలి డెలిరిగి,

జలములు పసిడి కుండలతోడ తెచ్చి స్నానము
 నంబు చేయించిరి నగతనయకు;
 తడి వస్త్రములు విప్పి, దాదు'లొనంగిరి
 కట్టుకొనన్ షట్టు బట్టలుమకు;
 పొడి వస్త్రములతోడ తడియొత్తి చక్కగా
 పెన్నెరు'లారంగ బెట్టిరపుడు:
 గౌరవ్య ఇటు జలకంబుల'నాడి, అ'-
 త్యంతము మదిలోన సంతసించె;
 అత్యంతముదమున అప్పచెల్లెండుగిను
 పరగు'చుండిరి అరమరలు లేక.

శ్రీ యజ్ఞదేవయ్యయు చక్రస్మయ్యను పార్వ-
 తీదేవి వచ్చిన తెరగు'నెరిగి,
 ఆ మహాదేవికి అత్యంత'మగు ఆద-
 రంబుతోడను గౌరవంబు చేసి, 880.
 గంగ'చేతుల'నామె కరముల పెట్టి, “పా-
 లించుమీ,” అని అప్పగించిరపుడు;
 “నీ బిడ్డ'యే కాని మా బిడ్డ కా'దీమె,”
 అంచు పల్కుచు అప్పగించిరపుడు;
 “తప్పు కల్గిన వేళ తలిదండ్రు'ల'ట్లె మ-
 న్నించు,” మనుచు అప్పగించి' రపుడు;

“మీ బిడ్డలము, మేము తోబుట్టువుల,” మంచు
శారీమహాదేవి మారు పలికె.

తము కొనిపోవగా ప్రమథులు శంకరు-
నాజ్ఞ చే ఏలూరికరుగుదేర,
గణనాథు వెంబడి కైలాసశిఖరికి
శారీయు గంగయు చేర జనిరి;
కలహములను లేక శారీయు గంగయు
హరుని కలిసియుండిరంతినుండి:
మంగళము'లెసంగె గంగకున్ శారికిన్:
మంగళము'లెసంగు మహికి'నెల్ల! 888

స మా ప ము.

శశిర

హీమలత	0- 8- 0
అహల్యబాయి	0- 8- 0
రామచంద్రబిజయము	0- 8- 0
రూపరమంజరి [ప్రథమభాగము]	0-12- 0
రాజస్థానకథావళి. 2 భాగములు. ఒకొకటి				0-12- 0
పసన్నయాదవము [నాటకము]	0- 8- 0
మహాపురుషుల జీవితము, 3 భాగములు. ఒకొకటి				0-12- 0

ఆకెళ్ల సత్యనారాయణవిరచితములు.

జయంతజయపాలము [నాటకము]	...	0- 8- 0
సీషానారాయణరావు వధ [నాటకము]	...	0- 6- 0

ఇతర గ్రంథములు.

కళింగాద్వైపాచారిత్రము [ద్వైపాచారి]	...	0- 8- 0
మొల్ల రామాయణము	...	0- 8- 0
భారతము [దశసరి కాగితము కాళికోటైండు]		

18 పర్వములు, 8 వాల్యూములు.

ఒకొక వాల్యూము. ... 1-12- 0

ఆంధ్రమహాభాగవతము [2 వాల్యూములు]		4-12- 0
భక్తమహరి [శ్లోకములు, సటీక]	...	2- 0- 0
మనుచరిత్రము	...	1- 8- 0
బాసవరరామాయణము [చక్కనిప్రతి]		2- 8- 0
అనుక్రమాల్యద [సటీక, అట్టబైండు]	...	2- 8- 0
వసుచరిత్ర, సటీక [దశసరి కాగితములు]		2- 8- 0
కళాపూర్ణోదయము [దశసరి కాగితములు]		1- 8- 0
అప్పకవీయము [అట్టబైండు]	...	1- 6- 0
శృంగారనైషధము	...	0-10- 0

సెట్టి లక్ష్మీనరసింహవిరచితములు.

1. క్రీరుక్మిశీక శ్యామనాటకము ... 0- 8- 0
 2. మాలినీవిజయనాటకము, కీచకవధ... 0- 8- 0
 3. చిత్రహరిశ్చంద్రీయము, నాటకము 1- 0- 0
 4. శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి [చక్కనికల్పనలు] 0- 2- 0
 5. రసకాభిలాషము. విమర్శనలు ... 0- 2- 0
 6. సాధువాక్యములు (చక్కనినీతిపద్యములు) 0- 2- 0
 7. బప్పడు [రాజస్థానపు పదములు] ... 0- 4- 0
 8. పద్మిని [రాజస్థానపు పదములు] ... 0- 4- 0
 9. గంగ [పద్యగ్రంథము] ... 0- 4- 0
 10. లుబ్ధాశ్రేణరచక్రవర్తి [హాస్యనాటకము,
కన్యాశుల్కముతో తులనాగును.] 0- 8- 0
 11. గ్రీక్ష్పరాణకథలు (వచనము) 1వ భాగము 0-12- 0
 12. గ్రీక్ష్పరాణకథలు, 2వ భాగము [సూక్తిలు
మైనట్టి టెప్టు ... 0-12- 0
 13. హిందూపురాణకథలు, పండుగుకథలు 0- 4- 0
 14. వసంతసేన [అపూర్వమైన పెద్దనవల] 2- 0- 0
- సురుచీవిజయము, నీరము సుభద్రయాంబా
విరచితము ... 0- 6- 0

మైత్రీ పేజీలలోని పుస్తకములును, ఇంకను తక్కిన
అంధ్రగ్రంథములును, బదులలో ఉపయోగించు ఇంగ్లీషు
తెనుగు పుస్తకములును, నూలుపుస్తకములును మాయొద్ద
ఉచితమైన వెలలకు దొరకును.

చర్చివారు, } బీ. రామయ్య అండ్ కంపెనీ.
విశాఖపట్టణము.

10081

